

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI**

**PRÁVNICKÁ FAKULTA**

**KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA**

**Veronika Hruběšová**

**Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jako  
formy odklonu v trestním řízení**

**Diplomová práce**

**Olomouc 2010**

**Čestné prohlášení:**

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: *Podmíněné zastavení trestního stíhání a institut narovnání jako formy odklonu v trestním stíhání* zpracovala samostatně pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

V Olomouci dne 10. dubna 2010

.....  
Veronika Hruběšová

**Poděkování:**

Na tomto místě bych chtěla poděkovat **JUDr. Lence Konrádové** za odborné vedení, cenné připomínky, náměty a vstřícnost při zpracování této diplomové práce.

Veronika Hrubešová

Já, níže podepsaná, Veronika Hruběšová, autorka diplomové práce na téma „Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jako formy odklonu od trestního řízení“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. c zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 10, 771 46 Olomouc, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále k zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého v Olomouci, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého v Olomouci. Realizaci zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka v Olomouci, jenž se nazývá informační centrum UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že údaje výše uvedené, jsou pravdivé.

V Olomouci dne 10. dubna 2010

.....  
Veronika Hruběšová

## SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

<b>IKSP</b>	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
<b>LZPS</b>	Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
<b>obč. zákoník</b>	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
<b>Sb. rozh. tr.</b>	judikát uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní
<b>tr. poriadok</b>	zákon č. 301/2005 Zbierky zákonov, trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
<b>tr. řád</b>	zákon č. 142/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
<b>tr. zákoník</b>	zákon č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
<b>ZPMS</b>	zákon č. 257/2000 Sb., O probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
<b>ZSVM</b>	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

## OSNOVA:

<b>1. ÚVOD .....</b>	<b>8</b>
<b>2. POJMOVÁ CHARAKTERISTIKA ODKLONU V RÁMCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ .....</b>	<b>10</b>
2.1. Pojem odklon a jeho zařazení mezi alternativní způsoby trestního řízení .....	10
2.2. Funkce odklonu v trestním řízení .....	11
2.3. Typy odklonu.....	12
2.4. Odklon jako prvek restorativní justice .....	14
2.5. Odklony v právním řádu České republiky .....	15
2.5.1. Trestní příkaz – první z odklonů? .....	15
2.5.2. Vývoj právní úpravy odklonů .....	16
2.6. Nevýhody odklonů .....	18
<b>3. PODMÍNĚNÉ ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ .....</b>	<b>20</b>
3.1. Obecný výklad .....	20
3.2. Zákonné podmínky pro uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání .....	20
3.2.1. Vymezení okruhu trestných činů.....	21
3.2.2. Souhlas obviněného .....	21
3.2.3. Doznání obviněného .....	22
3.2.4. Náhrada škody .....	23
3.2.5. Dostačující rozhodnutí .....	26
3.3. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání .....	27
3.3.1. Náležitosti rozhodnutí .....	30
3.3.2. Osvědčení ve zkušební době .....	31
3.4. Opravné prostředky .....	34
3.4.1. Řádné opravné prostředky .....	34
3.4.2. Mimořádné opravné prostředky .....	35
<b>4. NAROVNÁNÍ .....</b>	<b>37</b>
4.1. Obecný výklad .....	37
4.2. Zákonné podmínky pro schválení narovnání .....	38
4.2.1. Vymezení okruhu trestných činů.....	39
4.2.2. Prohlášení obviněného o spáchání skutku .....	38
4.2.3. Náhrada škody .....	40

4.2.4. Složení peněžité částky na obecně prospěšné účely .....	41
4.2.5. Souhlas obviněného a poškozeného .....	43
4.2.6. Dostačující rozhodnutí .....	44
4.3 Rozhodnutí o schválení narovnání .....	45
4.3.1. Náležitosti rozhodnutí .....	46
4.4. Opravné prostředky .....	47
4.4.1 Řádné opravné prostředky .....	47
4.4.2. Mimořádné opravné prostředky .....	47
<b>5. SROVNÁNÍ PODMÍNĚNÉHO ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ A INSTITUTU NAROVNÁNÍ .....</b>	<b>49</b>
<b>6. VÝZNAM PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY V RÁMCI ODKLONŮ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ .....</b>	<b>51</b>
6.1. Podstata a význam probační a mediační služby .....	51
6.2. Postavení probační a mediační služby v právním řádu České republiky .....	51
6.3. Probace .....	52
6.4. Mediace .....	53
6.5. Uplatnění probační a mediační služby při podmíněném zastavení trestního stíhání a narovnání .....	54
<b>7. EXKURZ DO SLOVENSKÉ PRAVNÍ ÚPRAVY .....</b>	<b>57</b>
7.1. Podmíněné zastavení trestního stíhání .....	57
7.2. Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného .....	59
7.3. Smír .....	61
7.4. Řízení o dohodě o vině a trestu .....	62
<b>8. ZÁVĚR .....</b>	<b>65</b>
<b>Seznam použitých pramenů .....</b>	<b>68</b>
<b>Seznam příloh .....</b>	<b>73</b>

# 1. ÚVOD

V posledních dvaceti letech prošla trestní politika v České republice velkými změnami. Tyto změny byly nutné zejména z důvodu nárůstu kriminality, k němuž došlo po roce 1989. Bylo potřeba najít rychlé a efektivní řešení jak na nastalou situaci reagovat. Postupně docházelo k opouštění principů tzv. retributivní, neboli odplatné či chceme - li trestající justice a začaly se hledat cesty v novém konceptu justice restorativní, neboli obnovující. Vyřizování trestních věcí, jež do té doby stavělo především na trestu odnětí svobody, volalo po změně a důvodů bylo hned několik. K těm hlavním můžeme řadit zejména přeplnění věznic, přetížení soudů a s tím související vysokou finanční nákladnost celého systému.

Nové pojetí trestní justice tak umožňovalo vhodně reagovat na negativa konceptu justice retributivní. Dosavadní vnímání založené na premise, že primární obětí trestného činu je stát, tedy přesunulo svou pozornost na jednotlivce, což v trestní politice znamenalo obrovský posun kupředu. Význam začal být přisuzován nápravě trestným činem narušených vztahů, přičemž byl kladen důraz na aktivní zapojení všech participujících stran, které měli prostřednictvím dialogu dospět k určité dohodě o odčinění škody, vypořádání a k celkovému urovnání vztahů. Stát zde tedy již nevystupoval v roli poškozeného, ale spíše v roli dozoru nad dohodou vzniklou mezi jednotlivými stranami.

S konceptem restorativní justice se v trestním řádu znovuobjevují takové instituty, jakými jsou účinná lítost, omluva či odpuštění, což přispívá nejen k uvědomění si viny pachatele a převzetí jeho osobní odpovědnosti za důsledky z ní vyplývající, ale také ke zrychlení a zefektivnění práce orgánů činných v trestním řízení. Nejvýznamněji se změna související s pronikáním prvků restorativní justice do trestní politiky projevila ve vytvoření podmínek pro široké uplatnění alternativních postupů řešení trestních věcí, kdy k těmto postupům řadíme i instituty podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, jež jsou právě předmětem této diplomové práce.

Zvolené téma je rozvrženo do šesti obsahových kapitol, kdy v úvodní části práce se zaměřím na obecnou charakteristiku odklonu v trestním řízení, poukážu na základní typy odklonů, jejich hlavní funkce a zároveň i na nedostatky. Součástí úvodní kapitoly bude také nástin historického vývoje odklonů na našem území, včetně zamyšlení, zda lze trestní příkaz řadit mezi odklony či nikoli. V následujících dvou kapitolách, které budou tvořit jádro této práce, rozeberu platnou právní úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. Srovnáním těchto dvou institutů, jež je zařazeno do kapitoly páté, se pokusím demonstrovat



odlišnosti i společné styčné body těchto právních úprav. Nezbytná pozornost bude věnována rovněž pojednání o probační a mediační službě, která má pro aplikaci odklonů svůj nepopiratelný význam. Za přínosné považuji srovnat naši právní úpravu odklonů s úpravou nám blízkou, a proto bych se v poslední kapitole chtěla věnovat úpravě odklonů na Slovensku.

Během zpracování diplomové práce jsem své poznatky čerpala zejména z komentářů k trestním předpisům a z dostupné knižní literatury. K doplnění bližších informací jsem vycházela rovněž z článků v odborných časopisech, příspěvků ve sbornících a z publikací uveřejněných na internetu, kdy výčet těchto zdrojů uvádím v seznamu použitých pramenů. Pro vyjádření dosažených poznatků o využívání odklonů v praxi jsem do práce zařadila i úryvky judikatury soudů. Tato práce jistě není vyčerpávajícím pohledem na dané téma, kdy zcela záměrně, vzhledem k omezenému rozsahu, blíže nerozpracovávám související problematiku odklonů v rámci řízení ve věcech mladistvých, byť se jí částečně věnuji tam, kde to považuji za nezbytné.

Při zpracování diplomové práce jsem použila metod analýzy odborné literatury, článků a judikatury týkající se dané problematiky. Stejně tak jsem v částech, kde jsem to považovala za vhodné, aktuální úpravu v krátkosti okomentovala s přihlédnutím k možné úpravě de lege ferenda.

## 2. POJMOVÁ CHARAKTERISTIKA ODKLONU V RÁMCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

### 2.1. Pojem odklon a jeho zařazení mezi alternativní způsoby trestního řízení

Pojem odklon, ve smyslu, v jakém je tradičně chápán právní teorií, označuje alternativu trestního řízení a zároveň určitou odchylkou od jinak typického průběhu trestního procesu. Pochází z překladu anglického slova „diversion“, čímž se rozumí možnost odvést, odklonit trestní řízení od jeho standardního průběhu. Zjednodušeně řečeno jde v podstatě o mimosoudní vyřízení trestní věci ještě před tím, než soud pravomocně rozhodne rozsudkem o vině a uložení trestu, předpokládající případné podrobení pachatele určité formě mimosoudního, státního či společenského působení.<sup>1</sup>

Postupem času však dochází k zúžení pojmového vymezení odklonu v tom smyslu, že se nejedná o „odklonění“ mimo trestní řízení např. k vyřízení věci ve správním řízení, k projednání věci komisí apod. ale spíše o zjednodušené řízení, které probíhá v rámci standardního řízení.<sup>2</sup>

V užším smyslu je tedy odklon chápán jako opatření vycházející z prvků restorativní justice, jehož aplikace je spojena jednak s okamžitým či podmíněným upuštěním od trestního stíhání a jednak s určitou formou výchovného působení na osobu, vůči níž je vedeno trestní řízení a vůči níž je odklon uplatňován.<sup>3</sup>

Odklon, chápán jako alternativa trestního procesu, se uplatní zejména tehdy, má-li spáchaný čin povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným, kdy je v první řadě kladen důraz zejména na urovnání tohoto sporu a teprve až sekundárně se řeší otázka potencionálního potrestání obviněného státní mocí.

Odklony jsou obecně zařazovány mezi alternativní způsoby řešení trestních věcí. Cílem těchto aktivit je dospět k alternativě trestu odnětí svobody. Právní nauka pak rozlišuje:

a) *alternativy v oblasti trestního práva*, resp. alternativy podle trestního práva hmotného a procesního, a

b) *alternativní postupy* směřující k řešení trestní věci realizované *mimo systém trestního práva*.

---

<sup>1</sup> SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 248.

<sup>2</sup> KUČTA, J., ZEŽULOVÁ, J. K vybraným problémům alternativních způsobů řízení, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1997, č. 4, s. 533.

<sup>3</sup> ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 33.

V prvním případě jde o alternativy uvnitř systému trestního práva, v jehož rámci lze vymezit hmotněprávní a procesní alternativy. Mezi hmotněprávní alternativy patří alternativní tresty a alternativy k potrestání. Alternativními tresty jsou všechny tresty nespojené s bezprostředním odnětím svobody, fakticky mezi ně potom řadíme např. trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Hmotněprávními alternativami k potrestání jsou upuštění od potrestání a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. I když v těchto případech není uložen trest, jde o specifickou reakci na trestný čin se sankčními prvky.<sup>4</sup>

Mezi procesní alternativy k standardnímu trestnímu řízení, tzn. odklony v trestním řízení, o nichž tato práce ve velké míře pojednává, řadí naše právní úprava řízení o schválení narovnání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a dle některých názorů v literatuře je zde řazen i institut trestního příkazu.<sup>5</sup> Formou odklonu je dále i odstoupení od trestního stíhání mladistvého dle ZSVM.

K alternativním postupům směřujícím k řešení trestních věcí, jež jsou realizovány mimo systém trestního práva, patří zejména mediace a ujednání v jejím rámci dosažená. Bližší pojednání o mediaci je zařazeno do kapitoly 6.4.

## 2.2. Funkce odklonu v trestním řízení

Hlavní funkcí odklonu je především zrychlení a zefektivnění vyřizování vhodných trestních věcí, u nichž lze účelu trestního řízení dosáhnout i bez projednání věci v hlavním líčení. Tohoto účinku se dá nejlépe docílit zejména tehdy, jedná-li se o skutkově méně závažný trestný čin, kterého se zároveň dopustil pachatel žijící dosud řádným životem a tudíž čin, který je možné považovat pouze za ojedinělý excés z této jinak pozitivní tendence. Za takovýchto okolností lze totiž očekávat, že projednání skutku i bez provedení náročného a komplikovaného hlavního líčení splní hlavní účel trestního řízení, tj. nápravu pachatele a předcházení recidivy, a to způsobem jednodušším a zároveň výrazně výchovnějším.

Odklon tak představuje nástroj, jehož úkolem je jak výrazné odlehčení v práci orgánů činných v trestním řízení, tak celkové zjednodušení a urychlení trestního procesu.<sup>6</sup>

---

<sup>4</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15 - 16.

<sup>5</sup> Např. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání, Praha: Linde, 2006, s. 686; KUČHTA, J., ZEŽULOVÁ, J. K vybraným problémům alternativních způsobů řízení v českém trestním právu. *Časopis pro právní vědu a praxi* 1997, č. 4, s. 553; DRAŠTÍK, A. Odklon v českém trestním procesu (de lege lata). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 4, s. 187-193, aj.

<sup>6</sup> DRAŠTÍK, A. Odklon v českém trestním procesu (de lege lata). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 4, s. 188.

K hlavním důvodům rozšíření odklonů a alternativních řešení trestních věcí vůbec patří snaha individualizovat trestní postih, pozitivně motivovat pachatele, aktivně zapojit do řešení trestních věcí osoby poškozené trestnou činností, efektivně řešit přetížení soudů, vypořádat se s nedostatkem kapacity věznic, najít účinné formy prevence kriminality, to vše při zachování vysokých nároků na věcnou správnost a spravedlnost soudního rozhodování.<sup>7</sup>

Obecně lze říci, že uplatnění odklonů nalézá své místo především tam, kde byl spáchaným trestným činem dotčen především soukromý zájem a trestný čin se projevuje zejména jako sociální konflikt mezi dvěma či více stranami. K jeho účinnému řešení je potom potřeba aktivní participace všech dotčených, tj. oběti, pachatele a příslušného sociálního společenství,<sup>8</sup> přičemž požadavek na urovnání narušených vztahů je stavěn nad zájem státu na potrestání pachatele. Odklon zde tedy slouží jako nástroj vzájemného usmíření mezi pachatelem a obětí trestného činu.

Závěrem lze shrnout, že hlavní funkce odklonu jsou stručně a výstižně definovány v argumentech podporujících tyto alternativní způsoby řešení, kterými jsou zejména:<sup>9</sup>

- a) racionalizace systému trestní justice,
- b) řešení konfliktu mezi obviněným, poškozeným a státem,
- c) zabezpečení pomoci oběti poškozené trestným činem,
- d) vyvarování se nadměrné stigmatizace obviněného,
- e) nalezení a používání méně intenzivních, ale dostatečně efektivních forem státního donucení.

### 2.3. Typy odklonu

Trestněprávní teorie rozlišuje v podstatě mezi třemi základními typy odklonů, a to mezi<sup>10</sup>

- a) odklonem prostým,
- b) podmíněným upuštěním od trestního stíhání,
- c) a odklonem se společenskou intervencí.

---

<sup>7</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 3.

<sup>8</sup> Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 2334.

<sup>9</sup> SOTOLÁŘ, A. a kol. K reformě trestního procesu a nové koncepci mediační a probační služby ČR. *Právní praxe*, 1997, č. 7-8, s. 434.

<sup>10</sup> SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 251.

### **Ad a) Prostý odklon**

Jedná se o základní typ odklonu, jehož podstatou je upuštění od trestního stíhání bez nutnosti splnění dalších podmínek, čímž dochází ke konečnému vyřízení trestní věci bez dalších následků pro pachatele.

Tento typ odklonu je tradičně spojován s uzavřením smíru mezi pachatelem a obětí trestného činu, kdy dohoda o náhradě škody, kterou mezi sebou uzavřou, působí jako určitá alternativa trestu. Neopomenutelným významem tohoto způsobu vyřízení trestní věci je i morální vliv, jak na obviněného, tak na osobu poškozeného.

V našem právním řádu nalezneme příklad prostého odklonu v ustanovení § 309 – § 314 tr. řádu, kde je upraven institut narovnání.

### **Ad b) Podmíněné upuštění od trestního stíhání**

Na rozdíl od předchozího typu odklonu se u podmíněného upuštění od trestního stíhání jedná pouze o mezitímní, dočasné vyřízení trestní věci, které je vázáno na splnění stanovených povinností. K zániku trestní odpovědnosti pachatele nedochází okamžitě, ale až po jeho osvědčení se ve stanovené zkušební době. V případě, že obviněný spáchá další trestný čin nebo nesplní uložené povinnosti, bude se pokračovat v jeho trestním stíhání.

U nás je tento odklon zastoupen dvěma instituty, a to podmíněným zastavením trestního stíhání dle § 307 – § 308 tr. řádu a podmíněným odložením podání návrhu na potrestání dle § 179g a 179h tr. řádu.

### **Ad c) Odklon se společenskou intervencí**

Tento postup zahrnuje případy, kdy dojde k upuštění od stíhání, avšak po té následuje určitý druh *společenské intervence* (např. projednání věci mimosoudním orgánem, komisí, léčení apod.). Při použití odklonu se společenskou intervencí trestní odpovědnost zaniká a nahrazuje ji odpovědnost společensko–morální, administrativní, apod. Z procesního hlediska jde o definitivní upuštění od trestního stíhání a o postoupení k projednání věci jinému, od soudu odlišnému orgánu.

U nás tento typ odklonu přímé zastoupení nemá, avšak trestněprávní předpisy v několika málo ustanoveních upravují postup, který se tomuto typu odklonu podobá, alespoň, co se následků týče. Jedná se např. o § 66 odst. 2 tr. řádu, § 159a odst. 1 písm. b) tr. řádu či § 172 odst. 2 písm. b) tr. řádu.

Nutno však doplnit, že v praxi ve většině případů dochází spíše ke kombinaci uvedených typů odklonů a s „čistě“ vymezenými formami se příliš nesetkáme.

## 2.4. Odklon jako prvek restorativní justice

Jak bylo již shora uvedeno, odklon v užším smyslu lze chápat jako prvek tzv. restorativní justice. Považuji tedy za vhodné se v této práci zmínit blíže o koncepci restorativní justice, vymežit její základní principy a cíle.

Pojem restorativní justice pochází z anglického „restore“ čili obnovit, navrátit v původní stav, v českém překladu se můžeme setkat také s termínem *obnovující spravedlnost*. Zehr definuje restorativní justici jako proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby.<sup>11</sup> Karabec v ní potom spatřuje určitý koncept zacházení s pachateli, odlišný od klasické trestající „retributivní“ justice, vycházející z názoru, že současná trestní politika není adekvátní reakcí společnosti na růst kriminality, nevede k ochraně jednotlivce ani společnosti. V restorativním pojetí trestní justice jsou hojně zastoupeny prvky zdůrazňující práva oběti a její ochranu, mimosoudní projednávání trestních věcí aj.<sup>12</sup> Tyto definice lze použít k vytvoření teoretického základu legislativní úpravy i praktického uplatnění odklonu od standardního řízení.

V širších souvislostech můžeme základní principy konceptu restorativní justice shrnout do následujících tezí:

- a) základem trestní odpovědnosti je spáchání trestného činu;
- b) trestný čin je projevem určitého konfliktu, nebo naopak tento konflikt vyvolává, přičemž tento konflikt může být vnímán v několika rovinách: jako konflikt mezi konkrétními osobami (pachatel, oběť, osoby z jejich sociálního okolí atd.), dále jako konflikt mezi zájmy pachatele či dalších osob a zájmem veřejným, a rovněž jako konflikt mezi normami (představami) pachatele a normami společenskými;
- c) při řešení trestních věcí by měly být zohledňovány jednak oprávněné zájmy jednotlivých osob dotčených určitým způsobem trestným činem a jednak zájem veřejný zahrnující přiměřenou reakci na spáchaný trestný čin;
- d) reakce na spáchaný čin přitom může, avšak nemusí mít podobu trestu; výchovný vliv by mělo mít již samotné projednávání trestného činu s tím, že trestní represe by měla být užívána vždy jen v nezbytné míře, nelze-li zvolit jiné způsoby řešení trestní věci;

---

<sup>11</sup> ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 26.

<sup>12</sup> KARABEC, Z. *Restorativní justice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 8.

- e) uplatnění mediace, odklonů v trestním řízení a alternativních sankcí nelze chápat jako levnou milost pro pachatele trestného činu, neboť v těchto instrumentech jsou vždy obsaženy i sankční prvky různé intenzity, zohledňující jednotlivé okolnosti daného trestného činu, jeho pachatele atd.<sup>13</sup>

Východiska restorativní trestní spravedlnosti jsou založena na přesvědčení, že pokud má pachatel převzít skutečnou osobní a nikoli pouze formálně trestněprávní odpovědnost za to, co svým činem způsobil, musí nejprve plně porozumět svému jednání v jeho sociálních i individuálních souvislostech a uvědomit si z toho pramenící faktické, nikoli pouze trestněprávní důsledky.<sup>14</sup>

Koncept restorativní justice však nemůžeme chápat pouze jako autonomní způsob trestání a zacházení s pachateli, vždy půjde spíše o symbiózu, vzájemné ovlivňování a prolínání s modelem retributivní justice tak, že nosné principy obou přístupů budou formovat trestní justici v průběhu jejího dalšího vývoje v tomto století.<sup>15</sup>

## 2.5. Odklony v právním řádu České republiky

### 2.5.1. Trestní příkaz – první z odklonů?

Budeme-li trestní příkaz považovat za jeden z odklonů v trestním řízení, stejně jak to činí řada autorů<sup>16</sup>, pak můžeme konstatovat, že historicky prvním známým odklonem na našem území byl právě tento procesní institut. Trestní příkaz se poprvé v našem trestním řádu objevuje již v roce 1929, účinností zákona č. 31/1929 Sb. a v této podobě zůstává součástí tehdy platné právní úpravy, s přerušením v době okupace Československa, až do roku 1948.

K opětovnému zavedení trestního příkazu do trestního řádu dochází v roce 1973, novelou provedenou zákonem č. 48/1973 Sb., která tento institut zařadila do hlavy devatenácté, do ustanovení § 314e – § 314g tr. řádu. Takto znovu zavedený institut trestního příkazu vydržel v našem trestním řádu do roku 1990, kdy jej poslanci Federálního shromáždění v porevoluční euforii jako protiprávní institut, popírající právo obviněného na

<sup>13</sup> Blíže k principům restorativní justice srov. SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 9 – 15; VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století. *Trestní právo*, 2000, č. 1, s. 4 – 11.

<sup>14</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 12.

<sup>15</sup> FENYK, J., SOTOLÁŘ, A., SOVÁK, Z. Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti. *Trestní právo*, 2001, č. 5, s. 20.

<sup>16</sup> Např. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání, Praha: Linde, 2006, s. 686; KUČHTA, J., ZEŽULOVÁ, J. K vybraným problémům alternativních způsobů řízení v českém trestním právu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 4, s. 553; DRAŠTÍK, A. Odklon v českém trestním procesu (de lege lata). *Časopis pro právní vědu a praxi* 1994, č. 4, s. 187-193.

obhajobu, zrušili novelou trestního řádu č. 178/1990 Sb.<sup>17</sup> Po necelých třech letech se však znovu stává součástí platného trestního řádu, a to novelou provedenou zákonem č. 292/1993 Sb, jímž se mimo jiné do trestního řádu zavádí i institut podmíněného zastavení trestního stíhání.

Pojednání o trestním příkazu jsem záměrně zařadila do úvodní části této kapitoly, neboť se domnívám, že tento institut nelze řadit mezi procesní alternativy, které označujeme jako odklony v trestním řízení. Vycházím zejména z toho, že trestní příkaz, jehož součástí je vždy výrok o vině a výrok o uložení trestu, se svou povahou a svými účinky blíží spíše odsuzujícímu rozsudku. V případě ostatních čtyř odklonů (podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání mladistvého a podmíněného odložení návrhu na potrestání) k odsouzení obviněného nedochází, naopak schválením takového rozhodnutí je od trestního stíhání upuštěno a na obviněného se hledí jako na nevinného. Rovněž součinnost stran, která je typická a nezbytná pro schválení narovnání či podmíněného zastavení je u trestního příkazu nulová. Trestní příkaz je vydán po písemném řízení bez projednání stran a poškozený má tedy ještě horší postavení než ve standardním řízení, neboť mu trestní řád nepřiznává ani právo podat proti trestnímu příkazu odpor, natož pak podílet se s obviněným na dohodě o náhradě škody, kterou mu trestným činem způsobil.

Z těchto důvodů trestní příkaz neřadím mezi ostatní odklony, a proto k němu tak v následujícím výkladu nebude ani přihlíženo.

### **2.5.2. Vývoj právní úpravy odklonů**

Pro vývoj právní úpravy odklonů na našem území má zcela zásadní význam Doporučení Rady Evropy č. 2/87/18 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy ze dne 17. 9. 1987, týkající se zjednodušení trestního procesu (dále jen „Doporučení“). V tomto dokumentu bylo doporučeno celkem pět forem vyřizování trestních věcí:

- a) podmíněné zastavení trestního stíhání či odložení věci,
- b) zkrácené písemné řízení,
- c) narovnání (mediace),
- d) zjednodušené řízení v méně závažných věcech,
- e) uznání věci a dohádovací řízení (guilty plea a plea bargaining).

Na základě tohoto Doporučení došlo postupně k přijetí novelizací trestních předpisů, které do našeho právního řádu zakotvily:

---

<sup>17</sup> KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. Praha: C.H.Beck, 1999, str. 456.



- a) podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 a § 308 tr. řádu),
- b) narovnání (§ 309 a násl. tr. řádu),
- c) podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (§ 179g a § 179h tr. řádu),
- d) odstoupení od trestního stíhání (§ 70 a násl. ZSVM).

Jak je tedy shora naznačeno, v právním řádu ČR jsou zakotveny celkem čtyři formy odklonů od standardního průběhu trestního stíhání. Současná podoba úpravy těchto procesních alternativ de lege lata je výsledkem zhruba desetiletého vývoje, který byl započat přijetím zákona č. 292/1993 Sb., jímž byl do našeho právního řádu zaveden první z odklonů, podmíněné zastavení trestního stíhání. Ten umožňoval se souhlasem obviněného, za splnění dalších zákonných podmínek, podmíněně zastavit trestní stíhání u trestných činů, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody ohrožený horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let.

Zákonem č. 152/1995 Sb. tedy o necelé dva roky později, se v našem trestním řádu objevuje další z odklonů, narovnání. Tento institut již kromě souhlasu obviněného vyžadoval i aktivnější účast poškozeného, jehož souhlas s tímto postupem vyřízení věci byl rovněž nezbytný. Narovnání opět bylo možno aplikovat v případech trestných činů s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let, ovšem na rozdíl od podmíněného zastavení o něm mohl rozhodnout pouze soud. Tento nedostatek byl zhojen tzv. velkou novelou tr. řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., kterou bylo rozhodování o schválení narovnání v procesním stádiu přípravného řízení svěřeno i státním zástupcům. Nicméně i přes očekávaný výrazný nárůst počtu věcí vyřízených tímto odklonem, nebyl tento předpoklad naplněn. Institut narovnání bude blíže popsán v kapitole čtvrté.

K významnému posunu v oblasti odklonů v trestním řízení dochází v roce 2000, kdy je zákonem č. 257/2000 Sb. zřízena Probační a mediační služba ČR. Je tak ustanoven orgán oprávněný k vytváření podmínek pro rozhodnutí o odklonu.

Dne 1. 1. 2004 nabývá účinnosti Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., dále ZSVM) a dochází tak k významnému posunu chápání role odklonů v trestním řízení. ZSVM vycházejí ze zásad restorativní justice, výslovně požaduje užívání veškerých alternativ k ukládání trestních opatření (srov. § 1 odst. 2, § 3 odst. 1 ZSVM), včetně odklonů v trestním řízení a směřování řízení k obnovení narušených vztahů.<sup>18</sup> ZSVM zavedl do našeho právního řádu zvláštní druh procesního odklonu, tzv. odstoupení od trestního stíhání (§ 70 a § 71 ZSVM). Tento typ odklonu spočívá v tom, že za splnění

---

<sup>18</sup> PALOVSKÝ, T. Odklony v trestním řízení a reforma trestního procesu. In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2007, s. 811 – 812 [online]. Dostupné dne 17. 1. 2010 na: <<http://www.law.muni.cz/edicni/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Palovsky.pdf>>

zákonem uložených podmínek může v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud pro mládež odstoupit od trestního stíhání z důvodu absence veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého. Vedle toho ustanovení § 69 ZSVM, druhy zvláštních způsobů řízení, stanoví, že v trestních věcech mladistvých lze použít jak podmíněného zastavení trestního stíhání, tak narovnání s odkazem na příslušná ustanovení trestního řádu. Přínosnou pro aplikaci odklonů jsou taktéž ustanovení týkající se tzv. výchovných opatření (§ 15 – § 20 ZSVM).

Nejmladším odklonem zakotveným do našeho právního řádu novelou provedenou zákonem č. 283/2004 Sb. je institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání. Tímto institutem byla rozšířena možnost uplatnění odklonů ve zkráceném přípravném řízení za podmínek podobných podmíněnému zastavení trestního stíhání. Dle § 179g tr. řádu může tedy státní zástupce místo podání návrhu na potrestání za podmínek uvedených v § 307 rozhodnout o tom, že se podání návrhu na potrestání podmíněně odkládá, jestliže se podezřelý k činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, vyslovil s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání souhlas a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Vedl-li podezřelý v průběhu zkušební doby, která může být stanovena na šest měsíců až jeden rok, řádný život a vyhověl-li i dalším uloženým omezením, rozhodne státní zástupce, jenž podmíněně odložil podání návrhu na potrestání v prvním stupni, že se osvědčil (§ 179h tr. řádu).

## **2.6. Nevýhody odklonu**

I přes četné výhody, které aplikace odklonů v trestním řízení nabízí, lze při jejich užívání nalézt několikero úskalí souvisejících např. s bezdůvodným zvýhodňováním obviněného, s hrozbou nerovného použití či nebezpečím obcházení systému trestního soudnictví.

Nevýhody odklonů pramení z prolomení zásady legality a tím pádem i zásady oficiality, kdy při užití odklonu není obviněný postaven před soud a tudíž není rozhodováno o jeho vině a případném trestu. Nebezpečí nerovného použití je nejčastěji vytýkáno institutu narovnání, kde rozhodnutí o jeho schválení závisí mimo jiné také na osobních a majetkových poměrech obviněného. Ty se budou lišit případ od případu, a proto aplikace stejného opatření bude mít na situaci obviněného nestejný účinek a právě v závislosti na jeho konkrétní majetkové a osobní poměry bude tento účinek i různě citelný. Hodnocení této podmínky je

tedy významným ukazatelem, jehož přílišnému nadhodnocování je však třeba se vyvarovat, neboť by mohlo vést k faktické nerovnosti osob před zákonem.

S touto problematikou dále souvisí i možné zneužití institutu narovnání v tom smyslu, že majetní obvinění ve snaze vyhnout se trestnímu stíhání a trestu se tzv. „vykoupí“ a tím dojde k oslabení postavení poškozeného, který je sice uspokojen materiálně, avšak morálního odškodnění se mu nedostane.

Mám však za to, že výhody, které zavedení těchto alternativních forem přináší, shora nastíněné nedostatky mnohonásobně převýší.

## **3. PODMÍNĚNÉ ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ**

### **3.1. Obecný výklad**

Podmíněné zastavení trestního stíhání, jakožto jeden ze zvláštních způsobů řízení, bylo do našeho právního řádu zakotveno novelou č. 292/1993 Sb., která jej systematicky zařadila do třetího oddílu, hlavy devatenácté mezi zvláštní způsoby řízení. Právní úprava tohoto institutu nabyla účinnosti 1. 1. 1994.

Důvodem přijetí této úpravy bylo přispět k rychlejšímu vyřizování trestních věcí bez konání náročného a komplikovaného hlavního líčení nebo řízení před soudem vůbec, a to zejména, je-li vzhledem k okolnostem případu a osobě pachatele vysoce pravděpodobné, že v případě odsuzujícího rozsudku by byl uložen podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody (§ 81 tr. zákoníku) a obviněný by se ve zkušební době s největší pravděpodobností osvědčil.<sup>19</sup>

### **3.2. Zákonné podmínky podmíněného zastavení trestního stíhání**

Pro uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání je potřeba, aby bylo kumulativně splněno několik podmínek. V ustanovení § 307 odst. 1 tr. řádu pak najdeme jejich následující výčet:

- a) je vedeno řízení o přečinu;
- b) obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí;
- c) obviněný se k činu doznal;
- d) obviněný nahradil škodu, byla-li činem způsobena, nebo s poškozeným uzavřel dohodu o její náhradě, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě;
- e) vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Trestní stíhání lze podmíněně zastavit jedině při splnění všech shora uvedených podmínek, bez výjimky. Neznamená to však, že obviněnému při jejich bezvýhradném splnění vzniká automaticky právní nárok na vyřízení věci tímto způsobem. Jedná se totiž o možnost, nikoli povinnost soudu nebo státního zástupce trestní stíhání podmíněně zastavit. Podmíněné zastavení trestního stíhání je tedy typem fakultativního rozhodnutí, kdy příslušný orgán

---

<sup>19</sup> ŠÁMAL, P a kol. *Trestní řád. Komentář - II. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2318.

činný v trestním řízení jedná podle svého uvážení, bez návrhu nebo žádosti stran nebo jiných osob.

### 3.2.1. Vymezení okruhu trestných činů

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 41/2009 Sb. došlo ke změně znění § 307 odst. 1 tr. řádu, kde první věta tohoto ustanovení: „V řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let...“ byla nahrazena stručnější formulací, jež zní: „V řízení o přečinu...“ Odkazem na § 14 odst. 2 tr. zákoníku se dostáváme k vymezení pojmu přečin. Přečiny jsou v trestním zákoníku definovány pozitivně jako všechny nedbalostní trestní činy a ty úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Okruh trestných činů, o nichž je možné vést řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání, se nám tak rozšiřuje o kulposní trestní činy, u kterých došlo k odstranění podmínky trestní sazby, jejíž horní hranice nepřevyšuje pěti let a týká se tedy všech trestných činů spáchaných z nedbalosti.

K modifikaci trestní sazby, kterou nalezneme v § 31 odst. 1 ZSVM se přitom nepřihlíží a vycházíme z trestní sazby základní, uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku. Stejně tak, jedná-li se o zvlášť nebezpečného recidivistu nebo pachatele činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení.

Stanovení kvalifikace přečinu je závislé na právním posouzení státního zástupce nebo soudce, oprávněných rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání.

### 3.2.2 Souhlas obviněného

Podmínkou, která obviněnému zaručuje právo na spravedlivý proces, je zákonem požadované vyjádření souhlasu obviněného s postupem dle § 307 tr. řádu. Absence této podmínky by znamenala rozpor s čl. 38 a čl. 40 LZPS a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech, konkrétně pak rozpor s obecně uznávaným právem každého na spravedlivý proces a na řízení před soudem, který jedině může rozhodnout o vině a trestu, tedy i o případné nevině osoby, proti níž se řízení koná.<sup>20</sup> Má-li tedy obviněný zájem na dosažení standardního průběhu řízení, kde by mohl v rámci dokazování prokázat svou nevinu, pak je plně v jeho dispozici souhlas s podmíněným zastavením trestního stíhání neudělit.

---

<sup>20</sup> TERYNGEL, J. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 25.

V souvislosti s udělením souhlasu vyvstává otázka, zda je možné vzít dříve udělený souhlas zpět. Zákon tuto otázku výslovně neřeší, s ohledem na již výše zmíněné právo na spravedlivý proces a možnost analogicky aplikovat ustanovení § 163 odst. 2 věty druhé tr. řádu je třeba tuto možnost připustit. Obviněný tak může učinit výslovným prohlášením stejným způsobem, jakým jej lze udělit, a to až do doby, než soud II. stupně začne vyhlášovat své rozhodnutí.<sup>21</sup>

Souhlas obviněného nesmí být žádným způsobem vynucován a musí být vyjádřen tak, aby nevzbuzoval žádné pochybnosti o vůli obviněného, tzn. jednoznačný a výslovný. Způsob, jakým tak má obviněný učinit, není zákonem přímo definován, proto je třeba uchýlit se k obecné úpravě náležitosti podání dle § 59 odst. 1 tr. řádu.

Na rozdíl od narovnání, není u podmíněného zastavení trestního stíhání zákonem vyžadován souhlas poškozeného.

### 3.2.3. Doznání obviněného

Doznání obviněného k činu, pro který je stíhán, jako další z podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, musí být obsaženo ve výpovědi obviněného dle § 90 tr. řádu, kterou orgány činné v trestním řízení řádně zaprotokolují dle § 55 odst. 1 tr. řádu, tak aby bylo v řízení před soudem použitelné jako důkaz. To znamená, že doznání lze učinit pouze v procesním postavení obviněného (srov. § 32 tr. řádu). *Doznáním se přitom rozumí doznání skutkových okolností, ze kterých může orgán činný v trestním řízení dovodit naplnění zákonných znaků trestného činu* (R 6/1996).

Doznání obviněného se musí vztahovat ke všem znakům skutkové podstaty trestného činu, z čehož vyplývá, že musí zahrnovat všechny skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky trestného činu, včetně zavinění a protiprávnosti, které jsou typovými znaky každé skutkové podstaty trestného činu.<sup>22</sup> Nebude se však jednat o doznání, jako předpoklad pro možnost podmíněného zastavení trestního stíhání, byl-li trestný čin spáchán z hlediska obviněného za podmínek některé okolnosti vylučující protiprávnost (např. nutné obrany), neboť takový čin nelze pro chybějící protiprávnost kvalifikovat jako trestný a doznání pak nezahrnuje prvek protiprávnosti jako jeden ze znaků skutkové podstaty trestného činu.<sup>23</sup> Na

---

<sup>21</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 57.

<sup>22</sup> VANTUCH, P. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8, s. 394.

<sup>23</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 57-58.

tom nemůže nic změnit skutečnost, že *obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí, jelikož souhlas je samostatným předpokladem* (R 45/1995). Postačí však, *dozná-li obviněný skutečnosti umožňující závěr o tom, že se trestného činu dopustil, aniž by výslovně uvedl, že se cítí vinen určitým činem* (R 57/2006).

Poučení obviněného o možnosti podmíněně zastavit řízení, které se proti němu vede, považují zejména v případech, kdy obviněný nemá obhájce, za vhodné. Orgán činný v trestním řízení, který toto poučení provádí, však musí dbát na to, aby se nedostal do rozporu s § 92 odst. 1 tr. řádu, kde se uvádí, že obviněný nesmí být žádným způsobem k výpovědi nebo k doznání donucován. Poučení by tedy mělo obsahovat pouze informaci o možnosti využití tohoto institutu tak, aby z něj obviněný pochopil jeho podstatu. Jakékoli další opakované informování o existenci tohoto odklonu nebo přesvědčování obviněného o vhodnosti jeho využití by bylo možno hodnotit jako nepřímé donucení.<sup>24</sup>

V závěru bych ještě podotkla, že současná právní úprava ve vztahu k doznání obviněného se mi jeví jako poněkud nedostatečná. Tento nedostatek spatřuji v absenci zákonného vyřešení otázky, zda lze v dalším řízení přihlížet k doznání jako k důkazu v případě, kdy orgány činné v trestním řízení neshledají splnění všech podmínek k rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo v případě, kdy se obviněný neosvědčí ve zkušební době a v řízení se pokračuje standardně bez použití odklonu. Za vhodné bych tedy považovala doplnit ustanovení § 307 odst. 1 písm. a) tr. řádu o dovětek, že k doznání nelze v dalším řízení přihlížet jako k důkazu, stejně jak je tomu v případě prohlášení o spáchání skutku v § 314 tr. řádu u institutu narovnání. V praxi může často nastat situace, kdy jedinou překážkou pro užití této formy odklonu bude právě chybějící doznání, jelikož obviněný zde nemá žádnou právní jistotu, jak s jeho případným doznáním bude dále naloženo. I přesto si však myslím, že v pozdějším trestním řízení by se daly najít argumenty, které by doznání jako důkaz vyvrátily.

#### **3.2.4. Náhrada škody**

Další nezbytnou podmínkou pro možné uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání je aktivita obviněného vůči poškozenému směřující k náhradě škody, jež byla činem způsobena. Ve smyslu § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu jsou na výběr dány tři alternativy možného odčinění škodlivých následků trestného činu, a to:

- a) náhrada škody

---

<sup>24</sup> VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 2. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, s. 381.

b) uzavření dohody s poškozeným o náhradě škody

c) učinění jiných potřebných opatření k její náhradě

Zákon tyto tři možnosti staví na roveň a žádnou z nich neupřednostňuje, avšak obviněný je povinen vybrat si takovou, která je z hlediska náhrady škody pro poškozeného nejvýhodnější, jestliže je to v jeho schopnostech a možnostech. Zde je třeba připomenout, že případný *nesouhlas poškozeného s podmíněným zastavením trestního stíhání vycházející z jeho přesvědčení, že nebyl v plném rozsahu odškodněn, nebrání v postupu dle § 307 odst. 1 tr. řádu, jsou-li splněny všechny ostatní podmínky tohoto ustanovení a orgán činný v trestním řízení důvodně pokládá opatření učiněná obviněným k náhradě škody za dostačující* (R 51/1998). Podobně je tomu i v případě, kdy *poškozený náhradu škody, která mu byla činem způsobena, odmítá a obviněný vzniklou škodu neuhradil ani neučinil žádná opatření k její úhradě* (R 52/2001).

V souvislosti s podmíněným zastavením trestního stíhání je pojem škoda chápán široce. Škodou se v souladu s § 43 odst. 1 tr. řádu rozumí nejen škoda majetková, ale i škoda způsobená ublížením na zdraví, morální škoda nebo jiná škoda. Pro zjišťování splnění této podmínky se použijí obecná pravidla úpravy náhrady škody stanovená v ostatních právních předpisech, např. v § 420 a násl. obč. zákoníku, § 373 a násl. obchodního zákoníku a § 172 a násl. zákoníku práce. Nejedná tedy v zásadě o majetkovou škodu ve smyslu § 228 odst. 1 tr. řádu, kterou lze přiznat jako nárok uplatněný v adhezním řízení. Za škodu lze proto považovat jak újmu vzniklou poškozením věci, tak léčebné náklady, dávky nemocenského pojištění, dávky důchodového zabezpečení, náklady pohřbu apod. V souladu s ustanovením § 442 obč. zákoníku lze přitom z hlediska náhrady škody způsobené trestným činem uvažovat o náhradě skutečné škody i ušlého zisku.<sup>25</sup>

Pro splnění podmínky § 307 odst. 1 pís. b) tr. řádu je v zásadě potřeba vypořádat celou náhradu škody ve vztahu ke všem poškozeným, nikoli jen k některému z nich, tak, jak jsou vymezeni v § 43 odst. 2 tr. řádu. *Rozsah, v jakém má být škoda nebo její náhrada zajištěna, nelze ponechat jen na vůli poškozeného, to by mohlo vést k takovému nežádoucímu důsledku, že poškozený by fakticky mohl aplikaci § 307 tr. řádu svými požadavky na náhradu škody znemožnit. Proto je nutno vycházet z výše škody zjištěné orgánem činným v trestním řízení, jež o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje* (R 20/1995).

Jak bylo uvedeno výše, zákon dává obviněnému na výběr ze tří možných alternativ přístupu k vypořádání škody. První, pro poškozeného zřejmě nejvýhodnější, je náhrada škody.

---

<sup>25</sup> Tamtéž, s. 382.



K té musí dojít ještě před samotným vydáním usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Náhrada škody bude nejčastěji spočívat ve formě peněžitého odškodnění, méně často pak v navrácení věci v předešlý stav (např. opravou poškozené věci) nebo v obstarání nové věci stejného druhu. O skutečnosti, že k náhradě škody skutečně došlo, by si obviněný měl nechat od poškozeného vystavit tzn. kvitanci (písemné potvrzení dle § 569 obč. zákoníku). Tu pak předloží orgánu rozhodujícímu o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Není-li ve finančních možnostech obviněného nahradit celou škodu jednorázově, přichází v úvahu další alternativa - uzavření dohody o náhradě škody. Forma, v jaké má být tato dohoda uzavřena, není zákonem předsána, proto se může jednat jak o dohodu písemnou, tak dohodu ústní. Z důvodu nutnosti ověření dohody uzavřené mezi obviněným a poškozeným se jako praktičtější však jednoznačně jeví forma písemná. Možný je i záznam obsahu dohody do protokolu sepsaného některým z orgánů činných v trestním řízení (srov. § 55 tr. řádu). V každém případě platí, že *tvrzení obviněného, že s poškozeným uzavřel dohodu o náhradě škody, je nutné ověřit dalšími důkazy* (R 31/1994). Obsah dohody bude odlišný případ od případu. Může jít např. o dohodu, v níž si obviněný s poškozeným dohodne splátkový kalendář nebo o dohodu o provedení určitých služeb, např. bezplatném zapůjčení vlastního vozidla za vozidlo poškozené při havárii na dobu opravy.<sup>26</sup> Byla-li tedy dohoda o způsobu náhrady škody uzavřena, soud uloží obviněnému, aby škodu uhradil v průběhu zkušební doby. *Jestliže taková dohoda obsahuje ustanovení o splátkách dluhu, pak by zkušební doba stanovená podle § 307 odst. 2. tr. řádu zpravidla neměla být kratší, než je termín poslední splátky* (R 214/2002). Za nesprávný potom považuji názor Krajského soudu v Plzni, který judikoval, že *uzavřel-li obviněný s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody a splnil i ostatní podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, lze jeho trestní stíhání podmíněně zastavit podle § 307 odst. 1 tr. řádu i za situace, kdy doba splácení škody stanovená v dohodě o způsobu náhrady škody přesahuje lhůtu podmíněného zastavení trestního stíhání* (R 165/2002). V případě, že by škoda nebyla uhrazena během stanovené zkušební doby, mohlo by být rozhodnuto o pokračování v trestním stíhání. Z toho důvodu pokládám za správný názor prezentovaný v rozhodnutí R 214/2002.

Poslední, v praxi nejméně využívanou možností, je učinění jiných potřebných opatření k náhradě škody. *Takovým jiným potřebným opatřením může být např. u dopravních nehod oznámení příslušné pojišťovně a poskytnutí další potřebné součinnosti ze strany obviněného* (R 19/1995) či *uložení prostředků na náhradu škody ve prospěch poškozeného do úschovy*

---

<sup>26</sup> TERYNGEL, J. Odklon trestního stíhání. *PorH*, 1996, č. 4, str. 182 (ASPI, dostupné dne 11. 11. 2009).

*soudu, pokud poškozený náhradu škody nepřijal* (R 20/1995). Přípustným opatřením jsou i kroky obviněného směřující k tomu, aby škodu v souladu s platnou právní úpravou nahradil jiný subjekt, který za ni odpovídá (např. zaměstnavatel, došlo-li k trestnému činu při plnění pracovních úkolů). Obviněný by však měl poté plnit z titulu regresu vůči takovému subjektu, který škodu jím způsobenou uhradil. Zde by postačovalo např. uzavření dohody obviněného se zaměstnavatelem o srážkách ze mzdy.<sup>27</sup> Ze samotné podstaty institutu podmíněného zastavení trestního stíhání vyplývá, že obviněný by s aktivitou směřující k odčinění škodlivých následků trestného činu vůči poškozenému neměl otálet. Často však může nastat situace, kdy nebudou k dispozici veškeré potřebné podklady pro vyčíslení škody (např. bolestné nebo náhrada za ztížení společenského uplatnění) a právě v těchto případech může být vhodným řešením uzavření dohody mezi poškozeným a obviněným o smlouvě budoucí (pactum de contrahendo dle § 50 obč. zákoníku).<sup>28</sup> *Za jiné potřebné opatření však nelze považovat pouhý slib obviněného daný orgánům přípravného řízení, že nahradí celou škodu způsobenou majetkovou trestnou činností* (R 27/1997).

Dle § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu je možné postupovat i tehdy *nebyla-li trestným činem způsobena škoda, o níž by bylo možno rozhodovat v trestním řízení* (R 47/1996).

### **3.2.5. Dostačující rozhodnutí**

Ke všem doposud zmíněným předpokladům možné aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání zbývá dodat poslední, bez něhož by konečné rozhodnutí bylo nemyslitelné. Tímto předpokladem je skutečnost vyjádřená v § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu, a to, že rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání lze vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, považovat za dostačující.

Hodnocení uvedených podmínek je třeba provést v obdobném rozsahu jako při rozhodování o trestu odnětí svobody, který má být podmíněně odložen, případně pokud má být od potrestání upuštěno. Podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání jsou však nepochybně přísnější (srov. § 81 odst. 1 a § 46 odst. 1 tr. zákoníku).<sup>29</sup>

Z hlediska osoby obviněného je nutno vždy přihlížet k celému profilu jeho osobnosti, hlavně k povahovému založení obviněného, k jeho charakterovým vlastnostem, k jeho zálibám, k jeho vztahu k práci, k rodině, k jeho společenskému postavení, k majetkovým sociálním a rodinným poměrům. Důležité je také vzít v úvahu, zda-li se jedná o obviněného

---

<sup>27</sup> VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 2. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, s. 382-383.

<sup>28</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1080.

<sup>29</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář - II. díl*. 6. vydání. C. H. Beck, Praha, 2008, s. 2322.

recidivistu či naopak osobu dosud netrestanou, nebo zda-li je obviněným mladistvý, popř. zda jde o obviněného, který spáchal čin ve stavu zmenšené přičetnosti.<sup>30</sup> Významnou roli při posuzování osoby obviněného hraje chování obviněného před a po spáchání předmětného trestného činu. Při posuzování otázky, zda rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání lze považovat za dostačující, je třeba přihlídnout k dosavadnímu životu obviněného, především za předpokladu, že čin, pro který je obviněný stíhán, je pouze ojedinělým excesem z jinak řádného způsobu vedení života.

Za okolnosti případu, v rámci negativního vymezení, považujeme skutečnosti, které se nevztahují k osobě obviněného, k možnostem jeho nápravy nebo k jeho osobním poměrům. Pozitivně je pak můžeme vymežit jako ty skutečnosti, které charakterizují spáchaný trestný čin, jeho společenskou závažnost a jeho vliv na ostatní členy společnosti. Konkrétně budou vyjádřeny způsobem provedení trestného činu, jeho následky, mírou zavinění pachatele, jeho pohnutkou, prostředím a situací, za nichž k činu došlo.

Při úvaze o tom, zda určitá okolnost nevylučuje podmíněné zastavení trestního stíhání, se nelze omezit jen na izolované hodnocení této okolnosti, ale je třeba zabývat se jí v souvislosti se všemi ostatními okolnostmi charakterizujícími skutek a osobu obviněného.<sup>31</sup> Podmíněné zastavení trestního stíhání není vyloučeno ani tehdy, kdy by při hlavním líčení přicházelo v úvahu vynesení odsuzujícího rozsudku a soud by uložil nepodmíněný trest odnětí svobody, případně trest zákazu činnosti.

Závěrem bych ještě dodala, že právě při zkoumání této poslední podmínky má soud, v přípravném řízení státní zástupce, největší prostor pro vlastní uvážení. Neexistuje totiž žádné obecné pravidlo pro určení, který případ je vhodný pro aplikaci této formy odklonu a který nikoli. Jediným vodítkem tedy zůstává stále se rozvíjející judikatura.

### **3.3. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání**

Již ze samotného názvu - rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání – je patrné, že se jedná o mezitímní rozhodnutí *sui generis*, tzn. rozhodnutí předběžného charakteru. O meritorním rozhodnutí pak můžeme hovořit až ve chvíli, kdy k mezitímnímu rozhodnutí přistoupí další právní skutečnost. Touto skutečností může být buď vyslovení rozhodnutí o osvědčení se obviněného, nebo zákonná fikce, že se obviněný ve zkušební době osvědčil.

---

<sup>30</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 99.

<sup>31</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 41.

Návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání může podat kterákoli strana trestního řízení, může jej podat i jiná osoba (např. mediátor, probační úředník, orgán pověřený péčí o mládež) anebo může soud či státní zástupce jednat z vlastního podnětu. V případě, že soud nebo státní zástupce návrh na postup dle § 307 tr. řádu neakceptují, nevydávají o tom žádné rozhodnutí a nadále v trestním stíhání pokračují. Lze však doporučit, aby se státní zástupce nebo soud vypořádali s důvody nevyhovění této žádosti v odůvodnění jiného meritorního rozhodnutí, které ve věci učiní.<sup>32</sup>

K rozhodnutí o podmíněném zastavení je oprávněn v přípravném řízení státní zástupce, po podání obžaloby soud. Státní zástupce může podmíněně zastavit trestní stíhání kdykoli od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, jsou-li splněny zákonné podmínky. Z hlediska smyslu tohoto institutu, tzn. dosáhnout co nejdříve účelu trestního řízení jiným než standardním způsobem odkloněním jeho průběhu k alternativnímu výsledku řízení v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání, by rozhodnutí státního zástupce mělo být pravidlem.<sup>33</sup> Státní zástupce je povinen zjišťovat, zda byly policejním orgánem provedeny všechny neodkladné a neopakovatelné úkony a veškeré další úkony nezbytné k objasnění věci tak, aby v případě pokračování v trestním stíhání obviněného nedošlo ke zmaření účelu trestního řízení (§ 308 odst. 1 věta druhá tr. řádu). Opačný postup by mohl mít za následek závažné oslabení důkazní hodnoty u řady důkazů, jež by v přípravném řízení nebyly provedeny. Státní zástupce dále zjišťuje, zda jsou splněny jednotlivé podmínky uvedené v § 307 odst. 1 písm. a) a b) tr. řádu, tedy zda se obviněný doznal k trestnému činu, zda učinil kroky směřující k náhradě škody, zda vzhledem k jeho osobnosti a k okolnostem případu lze podmíněné zastavení trestního stíhání považovat za dostačující. Pokud ve spise není souhlas obviněného, vyžádá jej státní zástupce v písemné podobě, popřípadě vyslechne obviněného do protokolu.

V řízení před soudem o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje zpravidla samosoudce, neboť jde o stejný okruh trestných činů, k jejichž projednání je dle § 314c odst. 1 tr. řádu příslušný. Ačkoli ve výčtu rozhodnutí dle § 314c odst. 1 tr. řádu rozhodnutí o podmíněném zastavení nenajdeme, bylo by nesmyslné samosoudce z tohoto rozhodnutí vylučovat a trvat na tom, aby jej činil senát jen proto, že ve výčtu samosoudcovských rozhodnutí chybí. Nelze považovat za výklad *contra legem*, jestliže bude tento nedostatek zákona zhojen tím, že rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání učiní samosoudce

---

<sup>32</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 40.

<sup>33</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář - II. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2319.

přímou aplikací ustanovení § 307 tr. řádu.<sup>34</sup> Nejvyšší soud pak v judikátu č. 11/1995 Sb. rozh. tr. uvedl, že *podmíněně zastavit trestní stíhání podle § 307 odst. 1 tr. řádu může i samosoudce v rámci přezkoumání obžaloby podle § 314c tr. řádu.*<sup>35</sup>

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání může být učiněno v několika fázích řízení. Jedná se o tyto fáze:

- a) v rámci předběžného projednání obžaloby (§ 188 odst. 1 písm. f) tr. řádu)
- b) v rámci přezkoumání obžaloby (§ 314c odst. 1 písm. a) tr. řádu)
- c) v hlavním líčení (§ 223a odst. 1 tr. řádu)
- d) mimo hlavní líčení (§ 231 odst. 1 tr. řádu)
- e) ve zjednodušeném řízení konaném o návrhu na potrestání (§ 314b tr. řádu).

Vzhledem k faktu, že samosoudce obžalobu předběžně neprojednává a nekoná ani neveřejné zasedání, rozhodne zpravidla bez jednání, jen na podkladě spisu a přezkoumání obžaloby postupem podle § 314c odst. 1 tr. řádu. K naplnění samotné podstaty zavedení této formy odklonu, čili k rychlejšímu vyřizování trestních věcí bez konání komplikovaného hlavního líčení, by bylo nejvhodnější rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání bez zbytečného odkladu po podání obžaloby. Nelze však vyloučit, že bude možné výjimečně rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání až v průběhu hlavního líčení (§ 223a tr. řádu), bude-li takové rozhodnutí podmíněno výsledky hlavního líčení nebo dojde-li teprve v jeho průběhu k dovršení všech podmínek pro podmíněné zastavení trestního stíhání (např. obviněný udělí souhlas s tímto způsobem vyřízení věci až u hlavního líčení nebo až v jeho průběhu nahradí poškozenému způsobenou škodu). Ze stejného důvodu může v úvahu přicházet i rozhodování v senátu, a to zejména dojde-li dodatečně, až na podkladě výsledků dokazování provedeného senátem, ke změně právní kvalifikace skutku nebo bude-li vedeno řízení za podmínek § 314a odst. 2 tr. řádu.<sup>36</sup>

V souvislosti s rozhodováním o podmíněném zastavení trestního stíhání a orgány oprávněnými k tomuto rozhodnutí se naskýtá otázka, zda může o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodnout soud II. stupně v rámci odvolacího řízení.<sup>37</sup> Osobně pokládám za přílehavý názor, že odvolací soud sám trestní stíhání podmíněně zastavit nemůže. V opačném

<sup>34</sup> FASTNER, J. Ještě k podmíněnému zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 1, s. 43.

<sup>35</sup> K odstranění jakýchkoli pochybností vedla novela trestního řádu, provedená zákonem č. 152/1995 Sb., která zařadila do § 314c odst. 1 písm. a) tr. řádu odkaz na § 188 odst. 1 písm. f) tr. řádu, kde se uvádí, že samosoudce je oprávněn trestní stíhání podmíněně zastavit dle § 307 tr. řádu. Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 74.

<sup>36</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 43

<sup>37</sup> blíže např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 11 Tdo 426/2004, odlišně Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tdo 505/2003.

případě by se totiž jednalo o rozpor se samotným účelem odklonu, kterým je odlehčení práce orgánům činným v trestním řízení zejména tam, kde není potřeba provádět celé trestní řízení a v rozporu by pak byla i přípustnost podání stížnosti proti usnesení o podmíněném zastavení dle ustanovení § 307 odst. 5 tr. řádu ve spojení s § 141 odst. 2 tr. řádu.<sup>38</sup>

### 3.3.1. Náležitosti rozhodnutí

O podmíněném zastavení trestního stíhání je oprávněn rozhodnout soud, v přípravném řízení státní zástupce. Rozhodnutí má vždy formu usnesení a je proti němu přípustná stížnost. Tu může podat obviněný a poškozený a rozhoduje-li o podmíněném zastavení trestního stíhání soud, náleží toto právo též státnímu zástupci. Případná stížnost má odkladný účinek (§ 307 odst. 5 tr. řádu).

Po obsahové stránce musí usnesení kromě obecných náležitostí podle § 134 tr. řádu obsahovat údaje o osobě obviněného, tj. jméno a příjmení, datum a místo narození, zaměstnání, bydliště, případně další údaje potřebné k identifikaci osoby obviněného, tak aby nedošlo k záměně.

Dále ve výroku následuje přesný popis skutku, pro který je obviněný stíhán včetně právní kvalifikace trestného činu, který je příslušným orgánem činným v trestním řízení v popsaném skutku shledáván. Správná kvalifikace je nezbytná pro posouzení, zda se jedná o přečin.

Dle § 307 odst. 2 tr. řádu se dále v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání povinně stanoví zkušební doba, a to na 6 měsíců až 2 roky. Konkrétní délka zkušební doby bude záviset na posouzení soudu nebo státního zástupce. Orgán příslušný k vydání usnesení musí zvážit jednotlivé zvláštnosti posuzovaného případu, přičemž bude vycházet z kritérií, která charakterizují spáchaný trestný čin a osobu obviněného. Zkušební doba počíná dnem nabytí právní moci usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, bude tímto usnesením obligatorně uložena povinnost, aby v průběhu zkušební doby škodu nahradil (§ 307 odst. 3 tr. řádu).

Jak vyplývá z § 307 odst. 4 tr. řádu, lze obviněnému též uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Oproti shora uvedeným náležitostem, které jsou vždy nebo alespoň za určitých okolností obligatorní, je stanovení přiměřených okolností postupem zcela fakultativním, v praxi ne často

---

<sup>38</sup> TERYNGEL, J. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 30.

využívaným. I když tak trestní řád přímo nestanoví, je možné vycházet z demonstrativního výčtu přiměřených omezení a povinností podle § 48 odst. 4 tr. zákoníku.

V odůvodnění usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání by měl soud nebo státní zástupce zejména vysvětlit, z jakého skutkového stavu vycházel a na základě jakých právních úvah k rozhodnutí dospěl, včetně závěru, proč lze považovat takové rozhodnutí za dostačující a proč byla zvolena právě tato forma odklonu od standardního řízení.

K náležitostem usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání zbývá doplnit poučení o možnosti podat stížnost proti tomuto rozhodnutí. V tomto poučení se pak uvede, kdo a v jaké lhůtě je k podání stížnosti oprávněn.

Trestní řád neobsahuje žádné odchylky od obecné úpravy, pokud jde o vyhlašování, vyhotovování a oznamování usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Usnesení se vyhlašuje pouze tehdy, rozhodl-li o podmíněném zastavení trestního stíhání soud v hlavním líčení, ve veřejném zasedání nebo v neveřejném zasedání. Vzhledem ke skutečnosti, že o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje v převážné většině případů samosoudce bez jednání, nebude usnesení soudu zpravidla vyhlašováno (srov. ust. § 135 tr. řádu). Stejně tomu je i v případě, že usnesení vydává státní zástupce. Soud i státní zástupce musí vždy takové usnesení vyhotovit v písemné formě. Usnesení se oznamuje doručením jeho opisu oprávněným osobám (srov. ust. § 137 tr. řádu).<sup>39</sup>

### **3.3.2. Osvědčení se ve zkušební době**

Jestliže obviněný v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu a vyhověl i dalším uloženým omezením, rozhodne orgán, jenž trestní stíhání v prvním stupni podmíněně zastavil, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se v trestním stíhání pokračuje (§ 308 odst. 1 tr. řádu).

Z citovaného ustanovení můžeme tedy dovést, že rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, se vydá, jestliže:

- a) obviněný vede řádný život,
- b) plní povinnost nahradit způsobenou škodu, byla-li tato povinnost v rozhodnutí uložena,
- c) vyhověl i dalším v rozhodnutí o podmíněném zastavení uloženým omezením a povinnostem.

---

<sup>39</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 43.

**Ad a)** Vedení řádného života znamená především další úplnou bezúhonnost, tzn. že obviněný by neměl být odsouzen za jiný trestný čin, postižen za přestupek, kárné provinění či jiné delikty, a kromě toho i znamená splnění všech občanských, rodinných a pracovních povinností.<sup>40</sup> Uvedené však nelze hodnotit paušálně, naopak je vždy třeba vzít v úvahu jeden konkrétní případ v souvislosti se všemi jeho okolnostmi. Touto problematikou se zabývá judikát č. R 54/1997 Sb. rozh. tr., podle něhož *skutečnost, že se obviněný, jehož stíhání pro trestný čin v dopravě bylo podmíněně zastaveno, dopustil ve zkušební době dopravního přestupku, nebude zpravidla sama o sobě stačit k závěru, že obviněný nevedl řádný život a je tak důvod k rozhodnutí podle § 308 odst. 1 tr. řádu, že se v trestním stíhání pokračuje. Způsob jeho života ve zkušební době je i v takovém případě třeba důsledně hodnotit ze všech rozhodných hledisek.* Příslušný orgán pak musí dospět k takovému závěru, že chování obviněného bylo jen zcela mimořádným vybočením z jeho jinak řádného způsobu života.

**Ad b)** O splnění povinnosti nahradit způsobenou škodu již bylo podrobněji projednáno v subkapitole 3.2.3. Jedná se zejména o odstranění škodlivých následků spáchaného trestného činu, nedošlo-li k jejich odstranění před vydáním usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání.

**Ad c)** Jestliže obviněnému byla uložena přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život, je třeba opatřit doklady k prověření, zda je obviněný dodržoval, zejm. od příslušných osob, orgánů (např. obecního úřadu, obecní či městské policie) a pracovišť, kde se obviněný měl podrobovat uloženým programům.<sup>41</sup> Přiměřená omezení a povinnosti mohou buď něco zakazovat (např. zákaz nadměrného požívání alkoholu) nebo naopak něco přikazovat (např. řádné plnění vyživovací povinnosti). *Jako přiměřené omezení nelze obviněnému uložit zákaz řídit motorová vozidla v průběhu zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání. Takový postup by vedl k nepřípustnému nahrazování trestu, konkrétně trestu zákazu činnosti, který je zcela odlišným institutem trestního práva hmotného a s jinak vymezeným účelem (R 6/1999).* U tohoto judikátu bych se chtěla pozastavit a upozornit na skutečnost, že velmi výraznou skupinu deliktů, u nichž je trestní stíhání podmíněně zastavováno, tvoří právě nedbalostní trestné činy spáchané v dopravě. Nabízí se tedy otázka, proč soudům a státním zástupcům v rámci odklonů neumožnit zakázat obviněnému řízení motorových vozidel, konkrétně v podobě sankčního opatření v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání. Jak uvádí judikát, za platné právní

---

<sup>40</sup> KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní.* 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 843.

<sup>41</sup> SOTOLÁŘ, A., PŮRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2000, s. 77.



úpravy by tento postup znamenal nepřípustné nahrazování trestu zákazu činnosti, de lege ferenda bych se však k podobnému opatření přikláněla.<sup>42</sup>

Dále vhodným opatřením dle § 307 odst. 4 tr. řádu může být uložení povinnosti podrobit se určitým programům (např. léčebným, rekvalifikačním aj.) K působení na obviněného lze doporučit i probační dohled. Z hlediska časového bude pravidlem uložení omezení či povinností na celou zkušební dobu, lze však ohraničit i dobu kratší.<sup>43</sup>

Jsou-li v průběhu zkušební doby splněny všechny uložené podmínky, může po jejím skončení orgán, který vydal v I. stupni usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, rozhodnout o tom, že se obviněný osvědčil. Takové rozhodnutí musí být učiněno do jednoho roku od uplynutí zkušební doby. Pokud by takové rozhodnutí, bez zavinění obviněného, učiněno nebylo, má se za to, že se obviněný ve zkušební době osvědčil. Jedná se o tzv. zákonnou fikci osvědčení se ve zkušební době (§ 308 odst. 2 tr. řádu). Účinky fikce nastávají ex lege uplynutím doby a nevyžadují, aby tato skutečnost byla deklarována ještě dalším rozhodnutím.

Pokud obviněný nevyhoví uloženým podmínkám, rozhodne příslušný orgán v průběhu zkušební doby nebo po jejím uplynutí o tom, že se v trestním řízení pokračuje. Pokračovat je nutno dle ustanovení vztahujících se na obecný způsob vedení trestního stíhání, a to od toho procesního stadia, v němž bylo vydáno rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Dá se říci, že institut podmíněného zastavení trestního stíhání stojí na dvou rozhodnutích. První z nich, usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, je rozhodnutím podmíněným. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely uvádí, že se jedná o rozhodnutí mezitímní povahy, které nelze vykládat jako rozhodnutí o vině. Tento výklad však nelze považovat za zcela nepochybný, neboť samotné rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání vinu předpokládá, když jako jednu z podmínek zahrnuje samotné doznání obviněného k činu, pro který je stíhán. Jelínek uvádí, že institut podmíněného zastavení trestního stíhání může vyvolávat určité pochybnosti v tom směru, zda je plně v souladu s čl. 40 LZPS; obviněnému se totiž ukládají určitá omezení, aniž byla vyslovena jeho vina. Podle čl. 40 odst. 1 LZPS je k rozhodování o vině je příslušný pouze soud, což by znamenalo, že státní zástupce by stál mimo rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání.<sup>44</sup> Dle mého názoru může být za určitou formu zhojení nesouladu s čl. 40 LZPS pokládána zákonná

<sup>42</sup> Blíže k tomu viz. ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 35.

<sup>43</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář - II. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2323.

<sup>44</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009, s. 919. Dále také viz PIPEK, J. Podmíněné zastavení trestního stíhání, 2. část. *Právo a podnikání*, 1994, č. 5, s. 13 (ASPI, dostupné dne 1. 2. 2010).

podmínka souhlasu obviněného s postupem dle § 307 tr. řádu. Obviněný tímto souhlasem uzavírá s orgány činným v trestním řízení jakousi dohodu, jejímž obsahem je mimo jiné i slib podřídit se určitým omezením, za cenu toho, že v jeho trestním stíhání nebude pokračováno. Na druhou stranu má obviněný vždy možnost souhlas neudělit a docílit tak standardního řízení, ve kterém by mohlo být rozhodnuto jinak, např. úplným zproštěním viny.

Druhé rozhodnutí, rozhodnutí o osvědčení ve zkušební době, případně zákonná fikce existence pravomocného rozhodnutí, je pak rozhodnutím konečným, meritorním. Dnem právní moci usnesení o tom, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, případně zákonná fikce osvědčení se, nastávají účinky zastavení trestního stíhání, překážka rei iudicatae a ne bis in idem (§ 11 odst. 1 písm. f) tr. řádu). Pro potřebu trestního řízení vede Rejstřík trestů evidenci osob, jejichž trestní stíhání bylo pravomocným rozhodnutím soudu či státního zástupce podmíněně zastaveno (§ 7 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů). Na obviněného se však hledí jako nebyl odsouzen.<sup>45</sup>

### **3.4. Opravné prostředky**

#### **3.4.1. Řádné opravné prostředky**

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je stížnost. K podání stížnosti je oprávněn obviněný (obhájce obviněného, jeho zákonný zástupce) a poškozený (zmocněnec poškozeného, jeho zákonný zástupce) a rozhoduje-li o podmíněném zastavení trestního stíhání soud, náleží toto právo též státnímu zástupci. Případná stížnost má odkladný účinek (§ 307 odst. 5 tr. řádu).

Stížnost obviněného může mj. směřovat proti kvalifikaci skutku, proti tomu, že rozhodnutí bylo vydáno bez jeho souhlasu, že kvalifikace je v rozporu s kvalifikací, se kterou souhlasil, rozhodnutí se týká skutku, ohledně kterého nebylo sděleno obvinění nebo které nezahrnovalo jeho doznání nebo je s ním v rozporu, proti výroku, jímž byla uložena přiměřená omezení, výroku obsahujícímu povinnost na základě dohody s poškozeným nahradit škodu; že škoda byla uhrazena na základě nesprávných nebo nepravdivých podkladů, dohoda o její náhradě byla uzavřena za nepřijatelných okolností, že škoda vůbec nevznikla, proti výrokům stanovícím délku zkušební doby a povinností dodržovat přiměřená omezení

---

<sup>45</sup> dle čl. 40 odst. 2. LZPS může být o vině obviněného rozhodnuto pouze pravomocným odsuzujícím rozsudkem. V případě podmíněného zastavení trestního stíhání má rozhodnutí vždy formu usnesení.

či proti druhům těchto omezení nebo i proti nesprávnosti skutkových zjištění, která byla podkladem pro rozhodnutí, že byl donucen k doznání nebo souhlasu s rozhodnutím.<sup>46</sup>

I v případě stížnosti proti podmíněnému zastavení trestního stíhání bude uplatněna zásada zákazu reformace in peius, avšak vzhledem k dočasnému charakteru rozhodnutí se plně projeví až po právní moc meritorního rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil.

Ustanovení o právu podat stížnost znamená pro obě procesní strany možnost domoci se konání standardního trestního řízení.

### **3.4.2. Mimořádné opravné prostředky**

Usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání je možno napadnout všemi mimořádnými opravnými prostředky, tedy stížností pro porušení zákona (§ 266 a násl. tr. řádu), návrhem na povolení obnovy řízení (§ 277 a násl. tr. řádu) a dovoláním § 265a a tr. řádu).

Pokud jde o stížnost pro porušení zákona, její podání ani rozhodnutí o ni nevykazuje žádné odchylky, o nichž by stálo za to se na tomto místě zmiňovat. Ministr spravedlnosti ji může podat jak proti pravomocnému usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 tr. řádu), a to i před uplynutím zkušební doby, tak i proti pravomocnému usnesení, kterým bylo rozhodnuto o osvědčení obviněného ve zkušební době nebo o pokračování v trestním stíhání (§ 308 odst. 1 tr. řádu). Tato stížnost může být podána ve prospěch i v neprospěch obviněného.

Dle ustanovení § 278 odst. 2 a 3 tr. řádu lze z vyjmenovaných důvodů povolit obnovu řízení, které skončilo usnesením soudu nebo státního zástupce, a to i v případě, jestliže nenastaly skutečnosti uvedené v § 308 odst. 3 tr. řádu, tedy ještě předtím, než bylo pravomocně rozhodnuto o tom, že se obviněný, jehož trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, osvědčil, nebo byly splněny podmínky pro vznik fikce osvědčení se uvedené v § 308 odst. 2 tr. řádu. Dle platné právní úpravy se tedy připouští obnova řízení již v průběhu zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání.

Před přijetím novely trestního řádu provedené zák. č. 265/2001 Sb. byla ale situace v případě obnovy řízení poněkud problematictější. Složitost spočívala zejména v otázce, kdy

---

<sup>46</sup> PIPEK, J. Podmíněné zastavení trestního stíhání, 2. část. *Právo a podnikání*, 1994, č. 5, s. 13 (ASPI, dostupné dne 1.2.2010).

bude možno podat ve věci, kde bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, návrh na povolení obnovy § 278 a násl. tr. řádu.<sup>47</sup>

Dovolání, na rozdíl od prvních dvou mimořádných opravných prostředků, lze směřovat pouze proti pravomocnému usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání vydaného soudem, nikoliv státním zástupcem, a to jen v případě, že o něm bylo jednáno a rozhodnuto v rámci řízení o stížnosti před nadřízeným soudem. V rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 426/2004 se konstatuje, že *ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) tr. řádu výslovně počítá pouze s možností napadnout dovoláním pozitivní rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, tedy v případě, že bylo vydáno, aniž byly splněny zákonné podmínky pro jeho vydání, z čehož vyplývá, že dovolání na druhé straně nelze opřít o námitku, že byly splněny veškeré zákonné předpoklady pro podmíněné zastavení trestního stíhání podle ustanovením § 307 odst. 1 tr. řádu, avšak soudy obou stupňů tuto alternativu zcela pominuly. Nejvyšší soud v odůvodnění rozhodnutí dále uvádí, že zhodnocení věci z hledisek vymezených v § 307 odst. 1 tr. řádu a posouzení toho, zda byly v daném případě naplněny předpoklady pro podmíněné zastavení trestního stíhání, je po podání obžaloby a návrhu na potrestání výlučně v kompetenci soudu prvního stupně a pokud tento dospěje k závěru, že nejsou splněny podmínky pro toto řešení věci, není odvolací ani dovolací soud oprávněn tento jeho závěr jakkoliv přehodnocovat.*

---

<sup>47</sup> Hasch se k této problematice vyjádřil v tom smyslu, že příslušná ustanovení je možné vyložit tak, že návrh na povolení obnovy řízení lze podat ve věci, v níž došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání a o povolení obnovy rozhodnout již po právní moci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. řádu. Blíže k tomu viz. HASCH, K. Některé otázky související s podmíněným zastavením trestního stíhání a schválení narovnání jako překážky věci rozhodnuté podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. řádu. *Trestní právo*, 1996, č. 3, s. 17. Odlišný názor však zastávali autoři Komentáře k trestnímu řádu, kteří měli za to, že s návrhem na povolení obnovy takového řízení by bylo nutno vyčkat až do právní moci rozhodnutí o tom, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, popř. do doby až uplyne lhůta uvedená v § 308 odst. 2 tr. řádu. K tomu blíže viz. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 1502.

## 4. NAROVNÁNÍ

### 4.1. Obecný výklad

Institut narovnaní představuje další z možných forem odklonů trestního řízení. Součástí našeho právního řádu se stal 1. 9. 1995 účinností novely trestního řádu č. 152/1995 Sb. Zakotvení tohoto institutu do našeho právního řádu proběhlo v souladu s Doporučením Rady Evropy č. 18 ze dne 17. 9. 1987 o zjednodušení trestního řízení.

Podstatou narovnaní je dohoda *sui generis* mezi státem a konkrétní obětí trestného činu na straně jedné a obviněným na straně druhé. Obsahem této dohody je ukončení trestního stíhání v případě, že obviněný splní zákonem stanovené podmínky, takže není třeba věc vyřizovat v řádném řízení před soudem a přitom důsledky činu pro obviněného budou obdobné, jako kdyby soud rozhodl odsuzujícím rozsudkem.

Narovnaní se uplatní zejména v případech, kdy je vedle veřejného zájmu trestným činem výrazněji dotčena i soukromá sféra, přičemž stát na trestním postihu obviněného nemá výrazný zájem, neboť trestný čin má spíše podobu sporu mezi obviněným a poškozeným.<sup>48</sup> Vystupuje zde tedy do popředí zájem na tom, aby obviněný důsledně odčinil všechny škodlivé následky způsobené trestným činem a tento zájem je upřednostněn před zájmem na trestním postihu obviněného, a to až do takové míry, že odčiní-li obviněný způsobenou újmu a splní-li i další zákonem stanovené podmínky, bude trestní stíhání definitivně zastaveno.

Účinky trestní represe jsou zde nahrazeny tím, že se obviněnému uloží povinnost k dalšímu majetkovému plnění nad rámec výše škody, která má sloužit k obecně prospěšným účelům. To znamená, že namísto trestu nebo hrozby dalším trestem se zde k působení na obviněného využívá možnosti přimět ho k určitému plnění ve prospěch toho, kdo byl nejvíce bezprostředně trestným činem poškozen, a k obecnému blahu. Narovnaní tak plní významnou funkci restituce narušených vztahů obviněného a oběti trestného činu.

Narovnaní dále představuje i významný prostředek trestní prevence, neboť obviněný je zde vtažen do problémů poškozeného, aby si uvědomil dopad všech nepříznivých důsledků svého jednání a v důsledku toho byl motivován aktivně se podílet na jejich odstranění, sám na sobě pocítil nesprávnost svého počínání a vyvaroval se tak jeho opakování.<sup>49</sup>

---

<sup>48</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář - II. díl. 6.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2336.

<sup>49</sup> KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo procesní. 3.* přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 849.

Narovnání směřuje k posílení prvků oportunity oproti jinak uplatňované zásadě legality a k dekriminalizaci<sup>50</sup> méně závažných forem trestní činnosti. Nelze však jednoznačně vycházet z toho, že by narovnáni směřovalo ke zjednodušení trestního řízení, když je v tomto smyslu uvedeno v Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R(87)18. V řadě věcí může být totiž dosažení procesní dohody mezi státem (resp. v konkrétní podobě s obětí trestného činu) a pachatelem trestného činu velice komplikované.<sup>51</sup>

Narovnání je typickým mediačním institutem. V roli zprostředkovatele urovnání konfliktu zde vystupuje probační úředník – mediátor, který působí zejména při přípravě dohody o způsobu náhrady škody a řešení následků trestného činu. Poškozený se při tomto postupu může aktivně podílet na vlastním odškodnění a dosáhnout nejen finanční odměny, ale i mezilidské satisfakce. Pro obviněného pak tento postup znamená možnost spoluúčasti na řešení svého případu, uvědomění si následků svého jednání a přijetí odpovědnosti za ně. Mediaci je možno provádět je s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného. Dosažená dohoda musí být akceptována i z hlediska veřejného zájmu, a proto podléhá schválení soudu či v přípravném řízení státního zástupce.

## 4.2. Zákonné podmínky narovnáni

Pro uplatnění institutu narovnáni je třeba kumulativní splnění několika podmínek. Tyto podmínky jsou taxativně vymezeny v § 309 odst. 1 tr. řádu, kde se uvádí, že rozhodnout o schválení narovnáni a zastavení trestního stíhání může soud, v přípravném řízení státní zástupce, jestliže:

- a) je vedeno řízení o přečinu;
- b) obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán;
- c) obviněný poškozenému uhradí škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem;
- d) obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu;
- e) obviněný i poškozený souhlasí s tímto způsobem vyřízení věci;

---

<sup>50</sup> Budeme-li pojem dekriminalizace spojovat s otázkou rozsahu trestního bezprávi a pojem depenalizace s možnými účinky trestního práva na obviněné, lze se přiklonit spíš k odůvodnění, že v pozadí zavedení institutu narovnáni není myšlenka dekriminalizace, nýbrž myšlenka depenalizace. Jednání, u nichž je schváleno narovnáni, zůstávají prohlášena za trestné činy, co se však zmírilo jsou právní následky s nimi spojené. Jde tedy o ústup od klasického trestu – o depenalizaci. K tomu blíže NEZKUSIL, J. Narovnáni jako forma odklonu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1096.

<sup>51</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1088.

f) rozhodující orgán považuje tento způsob vyřízení věci za dostatečný.

I za předpokladu splnění všech těchto podmínek nemá obviněný ani poškozený právní nárok domáhat se rozhodnutí o narovnání. Stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání jde o fakultativní způsob vyřízení trestní věci. To znamená, že soud se nemusí obligatorně zabývat splněním podmínek pro schválení narovnání a zároveň nemůže ani stranám uložit aktivitu směřující k vyřízení věci tímto způsobem.

O jednotlivých zákonných podmínkách pojednávají následující subkapitoly.

#### **4.2.1. Vymezení okruhu trestných činů**

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 41/2009 Sb. došlo ke stejné změně znění dosavadní úpravy jako u podmíněného zastavení trestního stíhání. Nově se tedy okruh trestných činů, u kterých se dá uvažovat o schválení narovnání, vztahuje na přečiny, tzn. všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Stanovení kvalifikace přečinu je závislé na právním posouzení státního zástupce nebo soudce, oprávněných rozhodnout o narovnání. K modifikaci trestní sazby, kterou nalezneme v § 31 odst. 1 ZSVM se přitom nepřihlíží a vycházíme z trestní sazby základní, uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku. Stejně tak, jedná-li se o zvláště nebezpečného recidivistu nebo pachatele činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení.

#### **4.2.2. Prohlášení obviněného o spáchání skutku**

Prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, musí být učiněno způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti, tj. svobodně, vážně a určitě. Prohlášení nemusí být zahrnuto v protokolu pořízeném u výpovědi obviněného, postačí osobní prohlášení obviněného do protokolu nebo do úředního záznamu. Obviněný však k němu nesmí být žádným způsobem donucován.

Prohlášení o spáchání skutku je třeba odlišit od doznání u institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Na rozdíl od doznání nemusí být prohlášení doplněno žádnými dalšími důkazy, jimiž by se jeho pravdivost musela ověřovat. Pro případ, že by narovnání nebylo schváleno a v řízení se pokračovalo, má obviněný možnost úplně změnit výpověď, aniž by to pro něj znamenalo jakoukoli újmu.<sup>52</sup> Za vhodnou považuji úpravu v § 314 tr. řádu,

---

<sup>52</sup> TERYNGEL, J. Odklon trestního stíhání. *PorH*, 1996, č. 4, str. 187 (ASPI, dostupné dne 11. 11. 2009).

kde je výslovně stanoveno, že k prohlášení obviněného není možno v dalším řízení přihlížet jako k důkazu.

### 4.2.3. Náhrada škody

Vzhledem k tomu, že narovnání je možno použít jen u trestných činů, jimiž byla způsobena škoda, je zřejmé, že náhrada této škody bude nezbytným předpokladem pro schválení tohoto odklonu. *Je-li obviněný stíhán pro trestný čin, kterým nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možné v procesu narovnání nahradit či jinak odškodnit podle § 309 odst. 1 písm. b) tr. řádu a jež by odůvodňovala, aby v řízení vystupoval poškozený ve smyslu § 42 tr. řádu, s nímž by obviněný mohl jednat o urovnání vztahů narušených trestným činem, nelze rozhodnout o schválení narovnání* (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003).

V trestním řádu jsou upraveny tři způsoby, jimiž se obviněný může vypořádat se škodou, kterou trestným činem způsobil.

Přímé nahrazení škody je první z možných způsobů jak odčinit škodlivé následky způsobené trestným činem. V praxi se nejčastěji hradí škoda v penězích. Možné je i uvedení v předešlý stav, např. poskytnutím jiné věci namísto věci poškozené nebo zničené, ovšem tento způsob přichází v úvahu pouze tehdy, požádá-li o to poškozený a je-li to vzhledem k povaze věci možné a účelné.

Ke splnění této podmínky je nezbytně nutné, aby škoda byla uhrazena v plném rozsahu a všem poškozeným. Jestliže se obviněný s poškozeným dohodli na vyšší náhradě škody oproti škodě vyčíslené, nemělo by jít o překážku pro schválení narovnání, nejedná-li se o částku zjevně nepřiměřenou. Zdali k takové dohodě došlo dobrovolně, musí soud ověřit výslechem obviněného a poškozeného. Pokud by se jednalo o nepřiměřeně vyšší plnění jako důsledek nátlaku na obviněného, neměl by soud narovnání schválit.<sup>53</sup>

Dalším způsobem, jak vypořádat škodu mezi obviněným a poškozeným, je učinění potřebných úkonů k náhradě škody. Tento způsob je vhodný zejména v případech, kdy poškozený není dočasně dosažitelný nebo z nějakého jiného důvodu nemůže náhradu škody přijmout. Opatřením k náhradě škody může být např. složení finanční částky odpovídající výši zjištěné škody do soudní úschovy, nahlášení vzniku škody jako pojistné události a poskytnutí potřebné součinnosti pro urychlení vyřízení žádosti, přípustnou je i dohoda se

---

<sup>53</sup> ROZUM, J., KOTULAN, P., VŮJTĚCH, J. *Výzkum institutu narovnání*. Praha: IKSP, 1999, s. 65.



zaměstnavatelem o srážkách ze mzdy ve prospěch poškozeného nebo dohoda mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody formou měsíčních splátek.

Poslední možností je jiné odčinění újmy vzniklé trestným činem. To se uplatní zejména v případech, kdy následkem trestného činu není materiální újma nebo je újma jen obtížně vyjádřitelná v penězích. Jedná se např. o trestné činy, jimiž byla dotčena čest, svoboda, důstojnost, soukromí apod. Odčinění zde může mít různé formy a není v zákoně blíže specifikováno. Satisfakce za nemajetkovou újmu (uveřejnění omluvy ve sdělovacích prostředcích, osobní pomoc poškozenému apod.) umožňuje plnění vůči poškozenému i nad rámec zákonné odpovědnosti.<sup>54</sup>

Pro účely narovnání je nutné, aby byla škoda uhrazena v plném rozsahu ještě před samotným rozhodnutím o schválení narovnání. Pouhé prohlášení, příslib nebo dohoda o úhradě škody v budoucnu (tak, jak ji známe u podmíněného zastavení trestního stíhání) by bez dalších konkrétních kroků k úhradě škody byly nepostačující.

Jak již bylo uvedeno výše, předpokladem pro schválení narovnání je uhrazení škody v celém rozsahu, příp. učinění takových opatření, aby byla škoda v plném rozsahu uhrazena. Rozsah způsobené škody musí být vždy pečlivě objasněn a podpořen dostupnými důkazy. U majetkových trestných činů by s jeho určením neměl vznikat větší problém. Opačná situace však může nastat u trestných činů, jejichž následkem došlo k újmě na zdraví nebo jiné nemajetkové újmě, kdy vyčíslení škody bude často problematické, např. z důvodu pokračující léčby poškozeného nebo pro nemožnost specifikace v budoucnu vzniklých nákladů, spojených s další léčbou poškozeného. V těchto případech proto nelze uvažovat o schválení narovnání, mohou však být dány podmínky pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání. Za důležité ještě považuji zmínit, že v případech, kde není újma vyjádřitelná v penězích, nepostačuje pouhé konstatování, že materiální škoda nevznikla, ale z vyjádření poškozeného musí být patrné, že nežádá ani jinou formu satisfakce (např. omluvu).<sup>55</sup>

#### **4.2.4. Složení peněžité částky na obecně prospěšné účely**

Specifickou podmínkou, kterou u ostatních typů odklonů nenajdeme, je složení peněžité částky na obecně prospěšné účely. Dle § 309 odst. 1 písm. c) tr. řádu musí obviněný před rozhodnutím o schválení narovnání složit na účet soudu, v přípravném řízení na účet státnímu zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům a takové plnění nesmí být zřejmě nepřiměřené závažnosti přečinu.

<sup>54</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář - II. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2340.

<sup>55</sup> ROZUM, J., KOTULAN, P., VŮJTĚCH, J. *Výzkum institutu narovnání*. Praha: IKSP, 1999, s. 66.

Dle § 312 odst. 1, 2 tr. řádu se za peněžní částku určenou k obecně prospěšným účelům považují částky pro obce a jiné právnické osoby se sídlem na území České republiky na financování vědy a vzdělání, kultury, školství, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní. Toto ustanovení bylo po nabytí účinnosti zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů rozšířeno o odstavec, kde je uvedeno, že z peněžní částky k obecně prospěšným účelům musí obviněný určit nejméně 50 % státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona.

Podmínku složení peněžité částky nelze chápat jako peněžítý trest, nýbrž jako výraz reparace veřejného zájmu, který byl dotčen spácháním trestného činu. Pro společnost pak složení peněžité částky k obecně prospěšným účelům představuje určitou formou kompenzace, jež slouží k naplnění účelu trestního řízení tak, aby důsledky činu pro obviněného byly obdobné, jako kdyby o jeho vině a trestu rozhodoval soud, a též slouží k peněžité pomoci obětem trestné činnosti.<sup>56</sup>

Stanovení konkrétní částky není zákonem nijak upraveno, nesmí se jednat o částku zřejmě nepřiměřenou závažnosti trestného činu, což podléhá i přezkoumání soudem. Co ovšem není předmětem posuzování soudu a je plně v dispozici obviněného, je určení, komu bude peněžítá částka adresována. Zákonnou úpravu tohoto ustanovení nalezneme, dle mého názoru trochu nelogicky, v § 311 odst. 2 tr. řádu, kde stojí, že soud je při určení příjemce peněžité částky k obecně prospěšným účelům vázán obsahem dohody o narovnání mezi obviněným a poškozeným. Při doslovném výkladu by to znamenalo, že vázán dohodou o narovnání je pouze soud, nikoli i státní zástupce, který má také pravomoc o schválení narovnání rozhodnout.

Co se týče vázanosti soudu výběrem obdarovaného, lze i zde shledávat určité nedostatky. Zejména vyvstává na povrch otázka, do jaké míry soud nebo státní zástupce zkoumá vztah obviněného a příjemce peněžité částky. I přesto, že podle platné právní úpravy je určení osoby příjemce obsahem dohody mezi obviněným a poškozeným, vládne zde stále určitá nejistota, zda vždy dojde k naplnění zamýšleného účelu a opravdu celá částka odejde na obecně prospěšné účely. Zákon samozřejmě stanoví okruh subjektů, jež přicházejí v úvahu jako obdarovaní a dokonce z 50 % přesně vymezuje účel, na který budou dané finanční

---

<sup>56</sup> VANTUCH, P. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 396.

prostředky směřovat, i přesto se však domnívám, že daná otázka by měla být řešena mnohem transparentněji než je tomu doposud. Jako příklad takové úpravy mě zaujal názor autorů komentáře k trestnímu řádu, kteří navrhuji vytvoření jediného místa, např. fondu, kde by se soustřeďovaly významné části takto získaných prostředků a z něhož by bylo dle určitých pravidel čerpáno, zejména na oběti trestných činů, které často nelze vůči pachateli úspěšně uspokojit.<sup>57</sup>

#### 4.2.5. Souhlas obviněného a poškozeného

Další podmínkou, kterou zákon stanoví pro schválení narovnání, je souhlas obviněného i poškozeného s takovýmto postupem. Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání, kde postačuje toliko souhlas obviněného, je u tohoto způsobu vyřízení věci požadován i souhlas poškozeného. V tomto zákonném požadavku můžeme spatřovat samotnou podstatu institutu narovnání, která spočívá v jakémsi usmíření, urovnání vztahů mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí.

Smyslem narovnání však není jen uspokojení poškozeného po stránce materiální, ale také po stránce morální. Obviněný si od poškozeného musí zajistit i určité odpuštění. Souhlas může být vyjádřen jakoukoli formou obecně stanovenou pro podání (§ 59 odst. 1 tr. řádu) a nesmí vzbuzovat pochybnosti. Zároveň je nepřipustné, aby k jeho udělení byli obviněný nebo poškozený jakkoli donucováni.

V případě, že obviněným (poškozeným) je osoba mladistvá nebo je u této osoby omezena způsobilost k právním úkonům z jiných důvodů, je třeba příslušné souhlasy získat od zákonných zástupců. Pokud je trestným činem poškozeno více osob, musí dát souhlas s narovnáním všichni.<sup>58</sup>

Co se týče okruhu osob, které jsou oprávněny k udělení souhlasu, je třeba kromě obviněného uvažovat o všech osobách poškozených podle § 43 odst. 1 tr. řádu, tedy nejen o těch, které mají nárok na náhradu škody (§ 43 odst. 3 tr. řádu), ale i o všech ostatních, jimž bylo ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda.<sup>59</sup> Narovnání by mělo vést k odstranění všech konfliktů spojených s trestným činem, a proto se tento širší výklad pojmu „poškozený“ jeví jako mnohem přiléhavější.

V souvislosti s problematikou okruhu poškozených se nabízí zamyšlení, zda je vhodné aplikovat ustanovení o schválení narovnání na případy, kdy poškozeným je právnická osoba.

---

<sup>57</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář - II. díl*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2352.

<sup>58</sup> Tamtéž s. 2337-2338.

<sup>59</sup> Tamtéž s. 2338.

Tento postup v naší právní úpravě vyloučen není (§ 310 odst. 3 tr. řádu), lze mít však určité pochybnosti o vhodnosti použití institutu narovnání na tyto případy, neboť zde chybí něco jako očista obviněného a satisfakce poškozeného a půjde tedy v podstatě o pouhou náhradu škody.<sup>60</sup>

Pro úplnost ještě zmíním ustanovení § 310a tr. řádu, jež bylo do trestního řádu zařazeno novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. a podle kterého práva poškozeného dle § 309 a § 311 tr. řádu nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody (dědicům, pojišťovnám aj.). Právní nástupci jsou tak z možnosti udělení souhlasu úplně vyloučeni.

#### **4.2.6. Dostačující rozhodnutí**

Poslední z podmínek pro narovnání je, podobně jako i u ostatních odklonů, požadavek dostatečnosti rozhodnutí. Orgán rozhodující o schválení narovnání tak má možnost posoudit věc i z jiných hledisek než jen z hlediska formálního splnění všech ostatních podmínek. Má ve svých rukou možnost zvážení, zda-li případné odklonění se od standardního řízení skutečně odpovídá povaze věci či nikoli.

Podmínku dostatečnosti zkoumá soud (v přípravném řízení státní zástupce) v každém konkrétním případě zvlášť. Při posuzování dochází k porovnávání průběhu a výsledku předpokládaného standardního řízení s důsledky případného narovnání z hlediska naplnění účelu trestního řádu. Hlavní hodnotící kritéria jsou vyjádřena v § 309 odst. 1 písm. a) až c) tr. řádu, kde se uvádí, že o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání může rozhodnout soud a v přípravném řízení státní zástupce po splnění zákonných podmínek pouze tehdy, považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Míra dotčení veřejného zájmu není v trestním řádu nikterak specifikována. Pro tento typ odklonu je však důležitá v tom smyslu, že čím méně je přečinem dotčen veřejný zájem, tím spíše lze o narovnání rozhodnout. Co se týče majetkových a osobních poměrů, ty bude rozhodující orgán přezkoumávat při úvaze, zda částka složená na obecně prospěšné účely, je

---

<sup>60</sup> MATULA, V. Několik poznámek k aplikaci institutu narovnání v trestním řízení. *Trestní právo*, 1999, č. 3, s. 18.

z hlediska zákona dostatečná. Tato úvaha by měla být doprovázena i zhodnocením konkrétního dopadu a výchovného působení na obviněného.<sup>61</sup>

### 4.3 Rozhodnutí o schválení narovnání

Z dikce zákona vyplývá, že rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání může soud a v přípravném řízení státní zástupce. Pravomoc státního zástupce byla do trestního řádu zavedena 1. 1. 2002, kdy nabyla účinnosti novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001Sb. Do té doby mohl o schválení narovnání rozhodnout pouze soud, který tak činil na návrh státního zástupce. Tento postup však nebyl příliš v souladu s hlavním cílem narovnání jako alternativy trestního řízení.

Zakotvení možnosti schválit narovnání již v přípravném řízení bylo tedy žádoucí zejména z hlediska vytvoření podmínek pro řešení méně závažných případů mimo hlavní líčení v co nejkratší době od zahájení trestního stíhání, aniž by bylo konáno celé přípravné řízení, podávána obžaloba a o ní soudem rozhodováno v řádném procesu. Jde tedy o významný filtr při projednávání zvláště méně závažných a skutkově jednoduchých věcí, což je žádoucí jak z hlediska veřejného zájmu, tak i z pohledu poškozeného a jeho uspokojení.<sup>62</sup>

Dalším stádiem, kdy lze o narovnání rozhodnout, je řízení před soudem po podání obžaloby. Soud tak může rozhodnout v přípravném řízení, po předběžném projednání obžaloby (§ 188 odst. 1 písm. f) tr. řádu), v hlavním líčení (§ 223a tr. řádu), příp. mimo hlavní líčení ve veřejném zasedání (§ 231 odst. 1 písm. f) tr. řádu).

V řízení před soudem činí rozhodnutí o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání zpravidla samosoudce. Ten koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět (§ 314a odst. 1 tr. řádu). Definice přečinu uvedená v § 14 odst. 2 tr. zákoníku však tento okruh trestných činů přesahuje, a proto bude-li se jednat o nedbalostní trestný čin, na který trestní zákoník stanoví horní hranici trestní sazby převyšující pět let, bude k rozhodování ve věci příslušný senát. Ještě třeba doplnit, že oproti shora uvedenému samosoudce obžalobu předběžně neprojednává, ale přezkoumává ji z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a § 186 tr. řádu. O schválení narovnání pak samosoudce rozhoduje ve veřejném zasedání (§ 314c odst. 2 tr. řádu).

Před rozhodnutím o schválení narovnání soud a v přípravném řízení státní zástupce vyslechne obviněného a poškozeného, a to zejména k způsobu a okolnostem uzavření dohody

---

<sup>61</sup> VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 2. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, s. 391.

<sup>62</sup> RIZMAN, S., ŠÁMAL, P., SOTOLÁŘ, A. K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení. *Trestní právo*, 1997, č. 2, s. 8.

o narovnání, zda dohoda o narovnání mezi nimi byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí se schválením narovnání. Obviněného vyslechne také k tomu, zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledků schválení narovnání. Součástí výslechu obviněného musí být i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Před výslechem je třeba obviněného i poškozeného poučit o jejich právech a o podstatě institutu narovnání (§ 310 tr. řádu).

#### **4.3.1. Náležitosti rozhodnutí**

Rozhodnutí o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání je meritorním rozhodnutím, jež má formu usnesení. Tímto rozhodnutím je definitivně ukončeno trestní stíhání konkrétní osoby. V ustanovení § 311 tr. řádu je výčet náležitostí, které takovéto rozhodnutí musí obsahovat. Jedná se tyto náležitosti:

- a) popis skutku, jehož se narovnání týká,
- b) právní posouzení skutku
- c) obsah narovnání zahrnující výši uhrazené škody nebo škody, k jejíž úhradě byly provedeny potřebné úkony, případně způsob jiného odčinění újmy vzniklé přečinem,
- d) peněžní částku určenou k obecně prospěšným účelům s uvedením jejího příjemce, včetně částky odevzdané státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti
- e) výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém je spatřován přečin, jehož se narovnání týká.

S právní mocí usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání jsou spojeny účinky dle § 11 odst. 1 písm. g) tr. řádu, kdy v budoucnu nelze proti obviněnému vést další řízení pro týž skutek, pro který bylo schváleno rozhodnutí o narovnání a toto rozhodnutí nabylo právní moci. Pravomocné rozhodnutí tak vytváří překážku rei iudicatae.

Další významný účinek nastává v okamžiku, kdy se usnesení o schválení narovnání stane vykonatelným. Předseda senátu zajistí, aby částka složená obviněným k obecně prospěšným účelům byla poukázána adresátovi uvedenému v rozhodnutí a podíl z této částky určený na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti Ministerstvu spravedlnosti. Nastane-li taková situace, že částku nelze předat, nebo adresát ji odmítne přijmout, rozhodne předseda senátu nebo státní stupce o jejím předání jiné obci nebo jiné právnické osobě. (§ 362 odst. 1, odst. 2 tr. řádu).

Nerozhodne-li soud o schválení narovnání, zajistí předseda senátu, aby peněžitá částka složená k obecně prospěšným účelům byla vrácena obviněnému (§ 362 odst. 3 tr. řádu).

S ohledem na závažnost rozhodnutí o schválení narovnání a s ním spojené účinky se toto rozhodnutí eviduje v Rejstříku trestů (§ 313 tr. řádu, § 2 odst. 1 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů), neboť se jedná o skutečnost významnou pro trestní řízení, což je logické již z toho důvodu, že narovnání svým obsahem v podstatě nahrazuje výrok o trestu. Z hlediska požadavku bezúhonnosti obviněného či případné recidivy se na obviněného hledí, jako by nebyl odsouzen (srov. čl. 40 odst. 2 LZPS).

## **4.4. Opravné prostředky**

### **4.4.1. Řádné opravné prostředky**

Jediným řádným opravným prostředkem, který trestní řád připouští proti usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, je stížnost. Podle § 309 odst. 1 tr. řádu může obviněný, poškozený a v řízení před soudem i státní zástupce podat proti rozhodnutí o schválení narovnání stížnost, jež má odkladný účinek (§ 309 odst. 2 tr. řádu). Pokud o schválení narovnání rozhodne v přípravném řízení státní zástupce, náleží rozhodování o stížnosti nadřízenému státnímu zástupci podle ustanovení § 146 odst. 2 písm. b) tr. řádu.

### **4.4.2. Mimořádné opravné prostředky**

Pravomocné rozhodnutí o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání je možno napadnout návrhem na obnovu řízení a stížností pro porušení zákona.

Stížnost pro porušení zákona v tomto případě nevykazuje žádné zvláštnosti, na něž by bylo třeba upozorňovat. K jejímu podání je oprávněn ministr spravedlnosti, má-li za to, že uvedeným usnesením nebo jemu předcházejícím řízením byl porušen zákon. Stížnost pro porušení zákona může být podána ve prospěch i neprospěch obviněného. Její podání však nepřichází v úvahu podle § 266 odst. 3 tr. řádu, protože obviněnému není v rozhodnutí o schválení narovnání ukládán žádný trest.<sup>63</sup>

Obnova řízení je možná jak proti pravomocnému usnesení soudu, tak proti pravomocnému usnesení státního zástupce, za předpokladu, že vyjdou najevo skutečnosti nebo důkazy dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy již dříve známými vést k závěru, že důvody k takovému rozhodnutí nebyly a že je na

---

<sup>63</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 127.

místě pokračovat v řízení, jde-li o rozhodnutí soudu, či podat proti obviněnému obžalobu, jde-li o rozhodnutí státní zástupce v přípravném řízení (§ 278 odst. 2, odst. 3 tr. řádu).



## 5. SROVNÁNÍ PODMÍNĚNÉHO ZASTAVENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ A NAROVNÁNÍ

Vzhledem k tomu, že tato práce je zaměřena převážně na instituty podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, je namístě provést jejich vzájemné srovnání a zhodnotit jejich klady a nedostatky. Na některé z odlišností mezi oběma instituty jsem upozornila již dříve, jejich celkové shrnutí do této kapitoly však považuji za více než žádoucí.

Společné pro oba instituty je jejich zařazení mezi alternativní způsoby řízení – mezi odklony, jež umožňují vyřídit věc specifickým procesním postupem mimo hlavní líčení, které neskončí rozhodnutím o vině, případně o trestu, ale způsobem upřednostňujícím jiné zájmy než odsouzení pachatele.<sup>64</sup> V obou případech se vždy jedná o fakultativní způsob vyřízení věci, na který obviněný ani poškozený, i přes splnění všech zákonných podmínek, nemají právní nárok.

Pro oba instituty zákonodárce stanovil shodný okruh trestných činů, u nichž je možno uvažovat o tomto způsobu řešení. Zmíněné procesní alternativy pak přicházejí v úvahu, je-li spáchaný trestný čin kvalifikován jako přečin, do jehož definice tedy spadají všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. I když se tato podmínka jeví u obou odklonů jako totožná, můžeme najít odlišnost spočívající v tom, že z narovnání jsou vyloučeny ty trestné činy, jejichž následkem nebyla způsobena škoda.

Obě procesní alternativy slouží jako prostředek sledující zejména urovnání konfliktního stavu mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí a odčinění škodlivých následků, jež byly trestným činem způsobeny. Pro účely narovnání je nutné, aby byla škoda uhrazena v plném rozsahu ještě před samotným rozhodnutím o schválení narovnání. Pouhé prohlášení, příslib nebo dohoda o úhradě škody v budoucnu by bez dalších konkrétních kroků škody k úhradě (např. dohoda o srážkách ze mzdy či zajištění závazku některým z občanskoprávních institutů), na rozdíl od dohody u podmíněného zastavení trestního stíhání, byly zcela nepostačující. U narovnání je vždy vyžadována vyšší míra jistoty, že k náhradě škody opravdu dojde, což zcela nepochybně souvisí se skutečností, že schválením narovnání je trestní stíhání definitivně skončeno a orgánům činným v trestním řízení je tak odepřena možnost jakkoli dále na obviněného působit. Poškozenému by tak v případě neúhrady nezbyla zřejmě jiná možnost než se obrátit s civilní žalobou na soud. Dalším rozdílem je možnost

---

<sup>64</sup> Tamtéž s. 36.

náhrady i nemateriální škody, tak jak ji umožňuje narovnání a na druhou stranu nutnost existence škody materiální k možnosti rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání. U narovnání je podmínka náhrady škody rozšířena ještě o povinnost složit na účet soudu peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům.

Co se týče postavení poškozeného v rámci narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání, je patrné, že významnějšího postavení se poškozenému dostává při rozhodování o schválení narovnání, a to zejména proto, že souhlas poškozeného s tímto způsobem vyřízení věci je nezbytný. Naproti tomu pro podmíněné zastavení trestního stíhání je nutný pouze souhlas obviněného s takovýmto postupem.

Dalším rozdílným aspektem je forma jakou má obviněný vylicit skutečnosti, za nichž byl spáchán trestný čin, pro který se vůči němu vede trestní stíhání. Zatímco u podmíněného zastavení se vyžaduje doznání obviněného k trestnému činu, u narovnání postačí pouhé prohlášení obviněného o spáchání skutku. Toto prohlášení narozdíl od doznání nemusí být doplněno žádnými dalšími důkazy, jimiž by se jeho pravdivost musela ověřovat a pro případ, že by narovnání nebylo schváleno a v řízení se pokračovalo, má obviněný možnost úplně změnit výpověď, aniž by to pro něj znamenalo jakoukoli újmu. Další motivací pro obviněného je nepochybně fakt, že k prohlášení o spáchání skutku se v případě pokračování v trestním stíhání nepřihlíží. U doznání není tato otázka nijak řešena a v obviněném tedy může vyvolávat určitou právní nejistotu, v tom smyslu, jak s jeho doznáním bude v případném pokračování trestního stíhání naloženo. Prohlášení o spáchání skutku bych tedy považovala za vhodnou inspiraci pro nahrazení doznání v případě podmíněného zastavení trestního stíhání.

V případě obou institutů rozhoduje soud, v přípravném řízení státní zástupce formou usnesení. Charakter těchto rozhodnutí je však odlišný. U narovnání nedochází ke stanovení žádné zkušební doby a rozhodnutí tak není vázáno na splnění dalších podmínek a omezení. Rozhodnutí o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání má tedy charakter meritorního a definitivního rozhodnutí. Naproti tomu rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je povahy dočasně mezitímní a je vázáno na splnění dalších podmínek či omezení, které musí obviněný v rámci zkušební doby dodržet. Meritorním se stává až rozhodnutím o tom, že se obviněný osvědčil, případně fikcí tohoto rozhodnutí.

## 6. VÝZNAM PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY V RÁMCI ODKLONŮ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

### 6.1. Podstata a význam probační a mediační služby

Považuji za nezbytné zařadit do této práce kapitolu pojednávající o probační a mediační službě, neboť právě činnost probačních úředníků a mediátorů je se zvláštními způsoby řízení velmi úzce spojena

Soudobá trestní politika by se ve vyspělých zemích dala charakterizovat rostoucí popularitou opatření, která mají svůj základ v myšlenkách a principech restorativní justice. Takovýmto opatřením je i institut probace a mediace, který v současné době představuje jeden ze základních prvků restorativní justice.<sup>65</sup> A vzhledem k neustálému rozšiřování alternativních řešení trestních věcí nabývá právě kvalifikovaná činnost probační a mediační služby na stále větším významu.

Probační a mediační služba se tedy zaměřuje na zprostředkování alternativních způsobů řešení trestní činnosti, spolupodílí se na nápravě pachatelů ve snaze je motivovat k převzetí odpovědnosti za jejich jednání a také k řešení způsobených škod. Současně by měla pomáhat při odstraňování následků trestného činu poškozeným a dalším osobám dotčených trestným činem, věnovat zvláštní péči mladistvým obviněným a osobám ve věku blízkém věku mladistvých, přispívat k ochraně práv osob poškozených trestnou činností a ke koordinaci sociálních a terapeutických programů práce s obviněnými, zejména půjde-li o mladistvé a uživatele omamných a psychotropních látek.<sup>66</sup>

### 6.2. Postavení probační a mediační služby v právním řádu České republiky

Zavádění probace a mediace do jednotlivých národních právních řádů bylo podporováno mnoha významnými mezinárodními institucemi již od počátku 80. let 20. století. Do našeho právního řádu byla probační a mediační služba zavedena zákonem č. 257/2000 Sb., O probační a mediační službě (dále jen ZPMS), s účinností od 1. ledna 2001. Úprava probační a mediační služby v České republice odpovídá principům vyjádřeným v

---

<sup>65</sup> ŠČERBA, F. Probace a její projevy v českém trestním právu. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 300.

<sup>66</sup> SOVÁK, Z. Odklony a alternativy v trestním řízení, využití probace a mediace. *Zpravodaj*, 2001, č. 1 [online]. Dostupné dne 14.2. na: <http://bkb.juristic.cz/80367/old>

mezinárodních dokumentech, která se zabývají touto problematikou.<sup>67</sup> Do účinnosti ZPMS plnili poměrně omezenou část úkolů probace pověřeni pracovníci odborného aparátu soudů, a to na základě zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, který stanovil, že určité probační činnosti, konkrétně poskytnutí poučení obviněnému a poškozenému o náležitostech dohody o narovnání a úkonech potřebných k jejímu uzavření, mohou vykonávat z pověření předsedy senátu vyšší soudní úředníci.<sup>68</sup>

### 6.3. Probace

Probace je institut pocházející z anglosaského práva a rozumí se jí zpravidla alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, jejíž podstatou je konstruktivní metoda převýchovy pachatele trestného činu, která je založena na účelné kombinaci prvků kontroly, pomoci a poradenství.<sup>69</sup>

Pro účely ZPMS se probací rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů (§ 2 odst. 1 ZSVM).

Autoři Púry, Šámal a Sotolář považují za charakteristické rysy probace:

- a) závislost na výroku o vině, který by měl být vždy uložen, má-li být obviněnému uložena probace
- b) odklad trestu odnětí svobody nebo výroku o trestu na stanovenou zkušební dobu;
- c) konstruktivní péče a dohled probačního úředníka směřující k převýchově pachatele a jeho řádnému životu v budoucnu;
- d) při porušení podmínek probace nastupuje uložení trestu nebo jeho výkon.

K tomu dodávají, že probaci nelze chápat jako projev rezignace na splnění účelu trestu či shovívavého postoji k pachateli. Její význam spočívá v diferenciaci přístupu k zacházení s pachateli různých trestných činů, ve využití jiných, účinnějších prostředků k reakci na méně

---

<sup>67</sup> Jmenujme např. rezoluci OSN č. 6 z VI. Kongresu o alternativních opatřeních v trestních věcech, Doporučení Rady Evropy č. R(87)18, o zjednodušeném trestním řízení nebo Doporučení Rady Evropy č. R(99)19, o mediaci v trestních věcech.

<sup>68</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb.

<sup>69</sup> PÚRY, F., ŠÁMAL, P. Nad jedním rozhodnutím o probaci. *Trestní právo*, 1997, č. 7-8, s. 4.

závažnou kriminalitu ve vytvoření lepších podmínek a možností k postihu závažnějších trestných činů.<sup>70</sup>

Úkoly probační činnosti plní a zajišťují probační úředníci a jejich asistenti. Pojem „probační úředník“ byl do trestního řádu zaveden novelou č. 265/2001 Sb. Dle § 27b tr. řádu vykonává probační úředník dohled nad obviněným spočívající jednak v pozitivním vedení a pomoci obviněnému a jednak v kontrole jeho chování a v případech, kdy dohled nebyl uložen, provádí úkony směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život.

Na rozdíl od mediátorů je autorita probačních úředníků podpořena přímo autoritou soudu, který na základě zpráv a informací od probátora o průběhu alternativního trestu a plnění podmínek, zvažuje následný postup vůči obviněnému. Další odlišnost spočívá v rozdílných fázích trestního řízení, ve kterých se mediační a probační činnost uplatňují. Zatímco mediátorova aktivita směřuje zejména do stadia před vydáním meritorního rozhodnutí, čas probátora naopak nastává ve stadiu po právní moci rozhodnutí.

Za přednosti probace lze považovat zejména ušetření pachatele před škodlivými důsledky výkonu trestu odnětí svobody, udržování kontaktů s rodinou i širším prostředím, možnost vést normální život a přebírat na sebe odpovědnost, dostatek účinné pomoci pachateli v podobě dohledu probačního úředníka.<sup>71</sup> Nevýhody pak mohou být spatřovány v liberalizaci přístupu k delikventům a v nedostatečné ochraně společnosti před dalším pácháním trestné činnosti ze strany osob, kterým byla probace uložena.<sup>72</sup>

I přes skutečnost, že probace bývá nejčastěji spojována s hmotněprávním institutem podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, najde se její uplatnění i v rámci alternativních způsobů trestního řízení

## 6.4. Mediace

K naplnění konceptu restorativní justice, slouží v podobě mimoprocesní metody řešení sporů, mediace. § 3 ZPMS ji definuje jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávanou v souvislosti s trestním řízením.

Smyslem mediace je především usnadnění dialogu mezi obviněným a obětí, případně mezi nimi a jejich blízkým sociálním okolím a zároveň efektivní urovnání či zmírnění

---

<sup>70</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 302.

<sup>71</sup> NEZKUSIL, J. K některým stránkám institutu probace. In: *Sborník prací trestního práva*. Universita Kalova, Praha, 1969, s. 54-55.

<sup>72</sup> PÚRY, F., ŠÁMAL, P. Nad jedním rozhodnutím o probaci. *Trestní právo*, 1997, č. 7-8, s. 5.

určitého konfliktního stavu spojeného s trestným činem a odčinění jeho následků. To předpokládá, že obviněný porozuměl svému jednání a převzal skutečnou osobní odpovědnost za to, co svým činem způsobil.<sup>73</sup>

Mediaci lze provádět za účasti kvalifikovaného, nestranného mediátora, a to jen na základě bezpodmínečné dobrovolnosti stran. To znamená, že vyjednávání v rámci mediace je podmíněno výslovným souhlasem obviněného a poškozeného. Výhodou je aktivní účast obou stran s možností přímé konfrontace.

Proces mediace se skládá z několika na sebe navazujících částí. První je fáze přípravná, v jejímž rámci je třeba vybrat případy vhodné pro mediaci a opatřit všechny potřebné informace o případu. Následuje fáze realizační, kde dochází k vzájemnému jednání mezi stranami a formulování možných řešení. Výsledkem této fáze by mělo být dosažení shody na určitém řešení. Právě zde by měl poškozený vyjádřit své vnitřní pocity a obviněný uznat svoji odpovědnost za následky trestného činu. V konečné fázi poté, co soud schválil dosažené narovnání, by měla následovat kontrola plnění uzavřené dohody, na které se strany dohodly.<sup>74</sup> Při jednání by měl mediátor věc posuzovat v co nejširších souvislostech a neměl by se upínat pouze k jedinému z možných řešení.

Mediace se tedy bude týkat zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání jako odklonů v trestním řízení a dále je možné ji využít i v souvislosti s řešením otázky náhrady škody v adhezním řízení. Není však vyloučena v žádném trestním řízení, neboť usmíření pachatele s obětí může být jednak polehčující okolností (srov. § 41 odst. 1 písm. j) a n) tr. zákoníku) a jednak psychologickým přínosem pro poškozeného.<sup>75</sup>

Přínosy mediace lze potom spatřovat zejména v dobrovolnosti stran, v rychlosti oproti standardnímu trestnímu řízení a v důvěrnosti založené na povinnosti mlčenlivosti mediátora.<sup>76</sup>

## **6.5. Uplatnění probační a mediační služby při podmíněném zastavení trestního stíhání a narovnání**

Probační a mediační služba by měla vytvářet předpoklady k tomu, aby trestní věc ve vhodných případech mohla být projednávána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení. Již v přípravném řízení přispívá probační a mediační služba k naplňování odklonné funkce

---

<sup>73</sup> SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 64.

<sup>74</sup> Tamtéž s. 118.

<sup>75</sup> ŠČERBA, F. *Metody činnosti Probační a mediační služby*. *Trestní právo*, 2002, č. 7-8, s. 15.

<sup>76</sup> blíže SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 114.

přípravného řízení a svou činností vytváří podmínky pro uplatnění odklonů v trestním řízení, především pak pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání.<sup>77</sup> U obou institutů se dá předpokládat zájem na vzájemném urovnání mezi obviněným a poškozeným, resp. obětí a pachatelem.

U prvního ze jmenovaných odklonů zasahuje činnost probační a mediační služby již do stadia před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání a přetrvává až do uplynutí zkušební doby, respektive do rozhodnutí o tom, zda se obviněný osvědčil či nikoliv. Z tohoto důvodu by měla sehrát jakousi koordinační roli při zajišťování součinnosti mezi všemi subjekty, které mohou být zainteresovány na rozhodování o podmíněném zastavení trestního stíhání.<sup>78</sup>

Úkolem probační a mediační služby je vyvíjet aktivity směřující k urovnání narušených vztahů, k minimalizaci důsledků stíhané trestné činnosti a k řešení aktuální životní situace jednotlivých dotčených osob. V souvislosti s § 307 a § 308 tr. řádu se pak jedná zejména o vytipování případů vhodných k rozhodnutí na základě shromáždění poznatků týkajících se rodinných, majetkových a sociálních poměrů obviněného. Po právní moci rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání mohou probační a mediační úředníci spolupůsobit na urovnání vztahů narušených trestným činem a zejména pak sledovat chování obviněného ve zkušební době, a to zejména zda dodržuje přiměřená omezení a povinnosti.

Přestože aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání má pro obviněného fakticky podobné důsledky jako podmíněné odsouzení, není možné považovat spojení dohledu probačního úředníka s tímto odklonem za probace. Absentuje zde totiž základní charakteristický znak probace (v užším smyslu), jímž je skutečnost, že v případě podmíněného zastavení trestního stíhání není pachatel uznán vinným ze spáchání trestného činu. Usnesení o podmíněném zastavení nemá v žádném případě stejné účinky jako odsuzující rozsudek. I za situace, že obviněný nevyhoví podmínkám zkušební doby dle § 308 tr. řádu a v trestním stíhání bude pokračováno, je třeba ctít zásadu presumpce neviny, neboť trestní stíhání může dospět i ke zprošťujícímu rozsudku.<sup>79</sup> Úvahy *de lege ferenda* se často zmiňují o vhodnosti zavedení nového institutu – podmíněného zastavení trestního stíhání s dohledem, což by ve vhodných případech vedlo ke zkvalitnění této formy odklonu.

---

<sup>77</sup> ROZUM, J., KOTULAN, P., VŮJTĚCH, J. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR*. Praha: IKSP, 2000, s. 42.

<sup>78</sup> SOTOLÁŘ, A., PŮRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 64.

<sup>79</sup> ŠČERBA, F. Probace a její projevy v českém trestním právu. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 302.

Co se týče institutu narovnání, zde najde větší uplatnění při řešení konfliktu mezi obviněným a poškozeným mediace. Ta, jak již bylo zmíněno dříve, směřuje zejména do fáze před vydáním rozhodnutí o schválení narovnání, není však vyloučeno, aby mediátor tzv. medioval v průběhu celého trestního řízení, a to i po vydání meritorního rozhodnutí soudu v konkrétní trestní věci.<sup>80</sup>

Mediátor musí pečlivě dbát na to, dohoda mezi obviněným a poškozeným splňovala všechny zákonné požadavky, zejména aby obsahovala jasně specifikovanou výši náhrady škody, kterou se obviněný zavázal poskytnout a způsob jeho poskytnutí. U dohody o narovnání by měl probační úředník využít své zkušenosti k tomu, aby mohl obviněnému poskytnout radu ohledně výše peněžité částky k obecně prospěšným účelům.<sup>81</sup> Částka musí být přiměřená závažnosti spáchaného trestného činu, pro který je obviněný stíhán, vzhledem k jeho osobním a majetkovým poměrům a míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem. Nesprávný odhad při určení výše částky by mohl vést ke zmaření celého procesu mediace.

---

<sup>80</sup> HRUŠKOVÁ, O., OUŘEDNÍKOVÁ, L., ŠTERN, P. K některým teoretickým a praktickým otázkám probační a mediační služby. *Trestní právo*, 1997, č. 7-8, s. 16.

<sup>81</sup> ŠČERBA, F. Metody činnosti Probační a mediační služby. *Trestní právo*, 2002, č. 7-8, s. 17.



## 7. EXKURZ DO SLOVENSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Slovenská úprava trestního práva procesního prošla v nedávné době rozsáhlou rekodifikací, jejímž výsledkem bylo přijetí nového Trestného poriadku (zákon č. 301/2005 Zbierky zákonov, ve znění pozdějších právních předpisů). Jedním z cílů nové trestněprávní úpravy bylo také zjednodušení a zefektivnění trestního řízení.

V platné právní úpravě slovenského trestního práva procesního nalezneme tyto čtyři formy odklonů:

- a) podmíněné zastavení trestního stíhání,
- b) podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného,
- c) smír,
- d) řízení o dohodě o uznání viny a přijetí trestu.

### 7.1. Podmíněné zastavení trestního stíhání

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání je upraven v § 216 až 217 tr. poriadku. V zásadě je úprava podobná úpravě české, lze však narazit na několik odlišností, o kterých se budu zmiňovat v následujících řádcích.

O podmíněném zastavení trestního stíhání je oprávněn rozhodnout pouze prokurátor (označení pro státního zástupce), a to v řízení o přečinu, za který zákon stanoví horní hranici trestní sazby nepřevyšující pět let na návrh policisty nebo i bez návrhu. Prokurátor tak může učinit kdykoli od sdělení obvinění do podání obžaloby, což umožňuje vyřešit vhodné případy v co nejkratší době, bez toho, aby se muselo konat celé přípravné řízení. Zde shledáváme první odlišnost od naší právní úpravy, když u nás je k rozhodování o podmíněném zastavení oprávněn také soud. Co se týče okruhu trestných činů, u nichž lze rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání, tak česká úprava umožňuje aplikaci tohoto institutu ve větším rozsahu než slovenská, neboť u nedbalostních trestných činů není podmínka horní hranice trestní sazby nepřevyšující pět let.

K tomu, aby prokurátor mohl vydat rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, musí být kumulativně splněny následující podmínky:

- a) Obviněný dal osobně souhlas k vyřízení věci tímto způsobem, souhlas poškozeného vyžadován není – zde je úprava totožná s českým právním řádem.
- b) Obviněný prohlásí, že spáchal skutek, kvůli kterému je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a srozumitelně –

tato podmínka je upravena odlišně, neboť se nejedná o doznání tak, jak je tomu v českém trestním řádu. Obviněný se prohlášením o spáchání skutku nepřiznává k protiprávnosti, zavinění ani k právní kvalifikaci činu. Podobné ustanovení v českém trestním řádu nalezneme u institutu narovnání.

- c) Obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo uzavřel dohodu o její náhradě, nebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě – zde je úprava stejná jako v českém právním řádu.
- d) Rozhodnutí je vzhledem k osobě obviněného možné považovat za dostačující – opět totožná úprava.

Rozdílně od našeho trestního řádu vymezuje slovenský tr. poriadok okolnosti vylučující podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 216 odst. 6 tr. poriadku). Podmíněné zastavení trestního stíhání tedy není možné, jestliže:

- a) byla trestným činem způsobena smrt osoby,
- b) je vedeno trestní stíhání pro trestné činy korupce, nebo
- c) je vedeno trestní stíhání proti slovenskému nebo zahraničnímu veřejnému činiteli.

V našem právním řádu obdobná úprava chybí. Lze se však domnívat, že podobný účel je u nás sledován ustanovením § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu, kde se uvádí, že o podmíněném zastavení trestního stíhání může být rozhodnuto, a to za předpokladu, že takové rozhodnutí lze vzhledem k osobě pachatele, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu považovat za dostačující. De lege ferenda bych však podobnou úpravu v našem trestním řádu uvítala, neboť ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) tr. řádu je přece jen ustanovením umožňujícím určitou míru uvážení, což může mít za následek odlišné rozhodování u toho kterého soudu, či státního zástupce. Paušální vyloučení některých okruhů trestných činů, či trestných činů, jimiž byl způsoben velmi závažný následek (např. smrt osoby) by proto bylo více než žádoucí.

Dalším výrazným rozdílem oproti naší úpravě je délka zkušební doby. Ta může být dle § 216 odst. 2 tr. poriadku určena v rozmezí jednoho roku až pěti let, zatímco u nás může být stanovena maximálně na dva roky. Zkušební doba počíná běžet dnem nabytí právní moci usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Obviněný i poškozený mohou podat proti tomuto usnesení stížnost, jež má odkladný účinek.

Usnesení o pokračování v trestním stíhání v případě neosvědčení se obviněného může prokurátor vydat po uplynutí zkušební doby, ale i kdykoli v jejím průběhu. Rozhodnout o tom, že se obviněný osvědčil, může prokurátor až po uplynutí celé zkušební doby. Nevydá-li prokurátor do dvou let po skončení zkušební doby usnesení o osvědčení, nastane fikce

osvědčení. V české právní úpravě nastává fikce osvědčení již po uplynutí jednoho roku. Následkem fikce či rozhodnutí o osvědčení se je překážka rei iudicatae ohledně skutku popsaného ve výroku usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání.

## 7.2. Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného

Institut podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného nalezneme v § 218 tr. poriadku. Tento alternativní způsob skončení trestní věci se uplatní zejména v případech trestných činů, kterými byl ve značné míře dotčen veřejný zájem. K rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného je oprávněn pouze prokurátor. Aby tak mohl učinit, musí být kumulativně splněny následující podmínky:

- a) obviněný se výraznou měrou podílel na objasnění taxativně uvedených trestných činů, nebo na zjištění či usvědčení pachatele některého trestného činu,
- b) zájem společnosti na objasnění těchto trestných činů převyšuje zájem na trestním stíhání obviněného,
- c) obviněný není organizátorem, návodcem nebo objednatelem tohoto trestného činu.

Podstatou tohoto institutu je dohoda mezi obviněným a státem, na základě které, za poskytnutí důkazně významných informací způsobilých přispět k objasnění určitých trestných činů (spojených zejména s organizovaným zločinem) a jejich pachatelů, je spolupracujícímu obviněnému poskytnuta výhoda v podobě nepokračování v jeho trestním stíhání, na kterou by jinak neměl nárok.<sup>82</sup>

V usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání se spolupracujícímu obviněnému určí zkušební doba na dva roky až deset let. Dále se obviněnému v usnesení uloží povinnost plnit ve zkušební době podmínky dle v § 218 odst. 1 tr. poriadku (konkrétně tedy spolupráce s orgány činnými v trestním řízení a se soudem na objasnění taxativně uvedených trestných činů a na zjištění anebo usvědčení pachatele tohoto trestného činu).

V našem právním řádu institut podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného nenalezneme. Novelou trestního řádu č. 41/2009 Sb. byl však do § 178a tr. řádu zakotven institut spolupracujícího obviněného, který ač předpokládá splnění jiných podmínek, sleduje podobný účel jako úprava slovenská, tedy zjednodušení dokazování v případech mimořádně závažné kriminality, jejíž atributem je organizovaný zločin v širokém smyslu.<sup>83</sup>

---

<sup>82</sup> ČENTÉŠ, J., a kol. *Trestný poriadok s komentárom*. Žilina: Eurokódex, 2006, s. 364.

<sup>83</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009, s. 739.

Jelikož naše úprava neřadí institut spolupracujícího obviněného mezi procesní odklony, zmíním se o tomto institutu jen v jeho základních obrysech. Podstatou zavedení institutu spolupracujícího obviněného do české právní úpravy je nepochybně motivace osob podílejících se na činnosti skupin organizovaného zločinu a organizovaných skupin ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, což by ve svém důsledku mělo usnadnit vyšetřování tohoto druhu zvláště závažných zločinů, při kterém je, s ohledem na míru vnitřní organizace často spojené se závazkem mlčenlivosti, zpravidla nedostatek důkazů k usvědčení osob organizujících nebo řídících takovou zvláště závažnou trestnou činnost.<sup>84</sup> Výhody, jež pro spolupracujícího obviněného potom plynou, jsou zařazeny do ustanovení trestního zákoníku a jsou jimi: přihlídnutí k označení za spolupracujícího obviněného při stanovování druhu a výměry trestu dle § 39 odst. 1 tr. zákoníku, polehčující okolnost dle § 41 písm. m) tr. zákoníku a možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby (§ 58 odst. 4 tr. zákoníku).

V případech české i slovenské úpravy se vždy jedná o fakultativní rozhodnutí státního zástupce (na Slovensku prokurátora). Zákonné podmínky a účinky plynoucí z tohoto rozhodnutí jsou však odlišné. Podmínky, kdy státní zástupce může v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, jsou následující:

- a) jde o řízení o zvláště závažném zločinu,
- b) obviněný oznámí státnímu zástupci relevantní skutečnosti uvedené v trestním řádu a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem, úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,
- c) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- d) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný,
- e) státní zástupce považuje takové označení za potřebné vzhledem k povaze činu a k hodnotě doznání, způsobu a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a následkům, které svým jednáním způsobil.<sup>85</sup>

Osobně se domnívám, že česká úprava je pro obviněného vzhledem k požadovaným podmínkám stanovena vcelku přísně. Za problematickou považuji zejména podmínku doznání

---

<sup>84</sup> Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním [online]. Dostupné dne 3. 4. 2010 na: <http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=49696>

<sup>85</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009, s. 740.

se k zvlášť závažnému zločinu. Není zde totiž vyřešena otázka, jak s tímto doznáním bude naloženo v případě, že státní zástupce obviněného za spolupracujícího neoznačí.

I přes nesporné výhody, které v zavedení tohoto institutu do trestního řádu spatřuji, se však domnívám, že dokud nebude pro obviněného existovat jistota označení za spolupracujícího obviněného, lze jen těžko očekávat přílišnou horlivost obviněného ke splnění této podmínky.

V současné době prochází legislativním procesem soubor protikorupčních opatření, tzv. „protikorupční balíček“, který doplňuje institut spolupracujícího obviněného o princip proporcionality, když požaduje po státním zástupci, aby jako spolupracujícího obviněného označil pouze takového pachatele, který se doznal k trestnému činu, jenž není závažnější, než zločin, k jehož objasnění se zavázal přispět.<sup>86</sup> Navrhovanou novelizaci pokládám za správnou.

V již zmíněném protikorupčním balíčku je také navržen již dlouho diskutovaný institut korunního svědka, který by měl podobně jako institut spolupracujícího obviněného přispět k odhalování organizovaného zločinu. Zjednodušeně řečeno by jeho podstatou měla být beztrestnost tomu, kdo se podílel na závažné organizované trestné činnosti, výměnou za klíčové svědectví.

### 7.3. Smír

Smír je dalším druhem odklonu v přípravném řízení, jehož účelem je, aby na základě dohody mezi poškozeným a pachatelem došlo k ukončení trestní věci a k vydání rozhodnutí bez skutečného, řádného a formalizovaného trestního procesu a bez potrestání pachatele. To má za následek jednak zrychlení řízení a dřívější vydání rozhodnutí a jednak možnost lepšího uplatnění práv ze strany poškozených, neboť předpokladem uzavření smíru je, stejně jako v České republice, souhlas poškozeného a vypořádání vzájemných vztahů mezi obviněným a poškozeným.<sup>87</sup>

Smír je upraven v § 220 a násl. tr. poriadku a většina ustanovení se podobají úpravě české. Lze však najít i několik odlišností, o kterých se budu zmiňovat v následujících řádcích.

První odlišností oproti narovnání je, že o schválení smíru může rozhodovat pouze prokurátor. U nás o narovnání rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem pak soud. Další odlišností je okruh trestných činů, u nichž lze o narovnání

---

<sup>86</sup> Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR. [online] Dostupné dne 3. 4. 2010 na: <<http://www.mvcr.cz/clanek/poslanecka-snemovna-v-prvnim-cteni-schvalila-protikorupcni-balicek.aspx>>

<sup>87</sup> BARTOŠOVÁ, L. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestněprávní revue*, 1997, č. 5, s. 126.265/200

rozhodnout. Stejně jako u podmíněného zastavení je u smíru jednou z podmínek, že je vedeno řízení o přečinu, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let. V české úpravě omezení horní hranicí trestní sazby chybí a narovnání by tedy mohlo přicházet v úvahu u jakéhokoli přečinu.<sup>88</sup>

Další podmínky pro schválení smíru jsou vymezeny v § 220 odst. 1 písm. a) – c) tr. poriadku a jsou téměř totožné s podmínkami narovnání v českém právním řádu. Jedná se o tyto podmínky:

- a) souhlas obviněného a poškozeného,
- b) prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě;
- c) obviněný nahradil škodu, pokud byla způsobena, nebo učinil jiné opatření k náhradě škody nebo jinak odstranil újmu způsobenou trestným činem,
- d) obviněný složil na účet soudu či prokuratury peněžní obnos určený konkrétnímu adresátovi na všeobecně prospěšné účely a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti spáchaného trestného činu;
- e) takový způsob vyřízení věci je dostačující.

V § 220 odst. 2 tr. poriadku jsou potom uvedeny případy, kdy smír schválit nelze a úprava je totožná jako u podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 216 odst. 6 tr. poriadku, o němž bylo pojednáváno v subkapitole 7.1.

#### **7.4. Řízení o dohodě o vině a trestu**

Do slovenského právního řádu byl institut řízení o dohodě o vině a trestu zakotven po rozsáhlé rekonstrukci trestního práva procesního. U nás se o tomto institutu zatím vedou rozsáhlé diskuze, dokonce již byl několikrát předložen ve formě legislativního návrhu či záměru, avšak zákonné podoby se prozatím nedočkal.

Nejedná se o institut, který bychom mohli označit za klasický typ odklonu, jakým je podmíněné zastavení trestního stíhání a smír (nesměřující k uložení odsuzujícího rozsudku), avšak mezi odklony je tento institut zařazován z důvodu, že nejde o standardní průběh trestního řízení.<sup>89</sup>

---

<sup>88</sup> srov. § 309 odst. 1 tr. řádu a § 220 odst. 1 tr. poriadku

<sup>89</sup> BARTOŠOVÁ, L. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestněprávní revue*, 1997, č. 5, s. 127.

Podstatou tohoto institutu je posouzení podmínek na uzavření dohody jako dvoustranného právního úkonu mezi prokurátorem a obviněným o přiznání spáchání skutku, uznání viny, o přijetí trestu, případně i dalších výroků.<sup>90</sup>

V první fázi dohodovacího řízení se stát zastoupený prokurátorem snaží dosáhnout dohody, ve které se obviněný přizná ke spáchání skutku a dohodne se druh, výška trestu, případně uložení ochranného opatření. Této fázi dominují hmotněprávní aspekty tohoto trestního institutu. Druhá fáze dohodovacího řízení se odehrává v řízení před soudem a je jí realizována procesní stránka dohodovacího řízení.<sup>91</sup>

Uzavření dohody o vině a trestu je výlučnou pravomocí prokurátora a lze jej vést proti jakémukoli trestnému činu. Prokurátor nejdříve zkoumá splnění následujících podmínek:

- a) výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují závěr, že skutek je trestným činem, a že ho spáchal obviněný;
- b) obviněný se přiznal a uznal vinu a
- c) důkazy nasvědčují pravdivosti jeho přiznání.

Jakmile prokurátor zjistí splnění všech zákonných podmínek, vyzve písemně obviněného a ostatní oprávněné osoby (obhájce obviněného a poškozeného), aby se vyjádřily k zahájení řízení. V případě, že uvedené osoby tuto výzvu akceptují, prokurátor zahájí řízení o dohodě o vině a trestu a následuje druhé stádium, v opačném případě se dále pokračuje v trestním stíhání obviněného.

Dojde-li v rámci řízení o dohodě o vině a trestu k úplné dohodě o vině, o trestu a o dalších výrocích, podá prokurátor soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu. O návrhu prokurátora na uzavření dohody o vině a trestu rozhoduje výhradně soud. Nedohodnou-li se prokurátor s obviněným na uzavření dohody o vině a trestu, je prokurátor oprávněn podat obžalobu. Stejná situace nastane, uzná-li obviněný vinu jen z části.

O dohodě o vině a trestu jedná soud ve veřejném zasedání. Soud může dohodu odmítnout, což má za následek vrácení věci do přípravného řízení. Pokud soud návrh na schválení dohody o vině a o trestu akceptuje, pak rozsudkem potvrdí dohodu, přičemž proti rozsudku není přípustné odvolání. Takový rozsudek se svým vyhlášením stává pravomocným a vykonatelným.

Řízení o dohodě o vině a o trestu může být důvodem mimořádného snížení trestu podle § 39 odst. 2 písm. d) slovenského trestního zákona. Z ustanovení § 39 odst. 4

---

<sup>90</sup> IVOR, J. *Trestné právo procesné*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006, s. 569

<sup>91</sup> ŠAFÁRIKOVÁ, M. Dohodovacie konanie. *Bulletin slovenskej advokacie*, 2007, č. 3 [online]. Dostupné dne 15. 3. 2010 na: <http://www.sak.sk/blox/cms/sk/zone1/bulletin/archiv/id6/id2/id6>

slovenského trestního zákona vyplývá, že v řízení o dohodě o uznání viny a přijetí trestu může soud uložit trest odnětí svobody snížený o jednu třetinu pod dolní hranici zákonné trestní sazby.<sup>92</sup>

Institut řízení o dohodě o vině a trestu by v našem právním řádu určitě našel své místo, zejména z důvodu urychlení a zefektivnění vyřizování trestních věcí. Pro účely zavedení tohoto institutu v našem právním řádu můžeme čerpat ze zkušeností z praxe našich slovenských sousedů, kde je tento institut součástí právního pořádku již pátým rokem.

Jednou z nejčastěji diskutovaných otázek zavedené úpravy na Slovensku je možnost uzavření dohody o vině a trestu u všech trestných činů, tedy i u zvlášť závažných zločinů. Tato benevolence zákonodárce se však vždy neseťkává se souhlasným stanoviskem veřejnosti. Dalším argumentem proti takto širokému vymezení okruhu trestných činů, u nichž by toto řízení přicházelo v úvahu, je jistá obava ze zneužití. Proto bych navrhovala z tohoto okruhu vyjmout zvlášť závažné zločiny, zejména pak trestné činy proti životu, zdraví a lidské důstojnosti. Další výhradu mám k absenci požadavku souhlasu poškozeného s tímto vyřízením věci, kterému tak v případě, že součástí dohody o vině a trestu nebude také dohoda o náhradě škody, nezbyvá než se s nároky vůči obviněnému obrátit na řízení v civilním soudnictví.

Využití tohoto institutu spatřuji za přínosné zejména u bagatelních věcí, kde se dle průzkumu až v 80% případů pachatelé k činu doznávají.<sup>93</sup> Ukončení trestní věci tímto způsobem, nejlépe již v přípravném řízení, by tak zcela určitě vedlo k odbřemenění justice v nápadu méně závažných kauz.

Důkazem toho, že institut řízení o dohodě o vině a trestu je institutem účelným a v praxi využívaným, je i jeho rozšíření v právních řádech mnoha států. V anglosaských zemích je obdobou tohoto institutu tzv. plea bargaining a např. ve Spojených státech amerických je tato forma řízení součástí platné právní úpravy již od 70. let 20. století. V zemích kontinentálního práva pak nalezneme obdobnou úpravu např. ve Francii, Estonsku, Německu nebo Polsku.

## 8. ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat problematiku podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, které řadíme mezi odklony od standardního průběhu trestního

---

<sup>92</sup> ŠABATA, K., ŠABATA, O. Řízení o dohodě o vině a trestu ve Slovenské republice a možnosti využití právní úpravy v České republice. In: *Sborník V. Mezinárodní konference*. Luhačovice: Evropský polytechnický institut, 2009, s. 189 [online]. Dostupné dne 20. 3. 2010 na:

<[http://www.vos.cz/kromeriz/dokumenty/konference/2009/V\\_Mezinarodni\\_konference\\_2009.pdf](http://www.vos.cz/kromeriz/dokumenty/konference/2009/V_Mezinarodni_konference_2009.pdf)>

<sup>93</sup> POSPÍŠIL, J. Prohlášení ministra spravedlnosti na tiskové konferenci ze dne 28. 5. 2008 [online]. Dostupné dne 18. 3. 2010 na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-52873.html>>



řízení. Hned v úvodu bylo tedy nezbytné vymezit pojem odklon a zařadit jej do systému alternativních postupů řešení trestních věcí. Ve snaze nastínit historický vývoj odklonů na našem území jsem se musela vypořádat s otázkou, zda můžeme mezi odklony řadit také trestní příkaz. Dospěla jsem k názoru, že ačkoli se jedná o institut výrazně zjednodušující trestní řízení, mezi odklony jej řadit nelze, přičemž jsem v kapitole 2.5.1. uvedla argumenty, na základě kterých jsem k tomuto názoru dospěla. Pro komplexnější pojednání o odklonech jsem považovala za nezbytné zmínit kromě hlavních funkcí a výhod odklonů rovněž i nedostatky, které s jejich užíváním mohou souviset. Mezi ně řadím zejména bezdůvodné zvýhodňování obviněného či hrozbu nerovného použití v rámci jednotlivých sociálních skupin obviněných. Po zevrubnější úvaze se však osobně přikláním ke stanovisku, že výhody převažují nad nedostatky, kdy tyto nedostatky mohou být dle mého názoru eliminovány efektivnější a transparentnější prací orgánů činných v trestním řízení spolu s kontrolou ze strany soudů, potažmo i laické veřejnosti.

Ve stěžejní části práce - v kapitole třetí a čtvrté - bylo mou snahou zachytit co možná nejpodrobněji rozbor současné úpravy podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. Při studiu platné právní úpravy jsem narazila na několik problematických ustanovení, na něž upozorňuji právě ve zmíněných kapitolách. Jedná se např. o otázku související se zákonnou podmínkou doznání u institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, kdy není zcela vyřešeno, zda k doznání obviněného lze následně přihlížet jako k důkazu v případě, že rozhodující orgán neshledal všechny zákonné podmínky za splněné či v případě, že se obviněný ve zkušební době neosvědčil a v řízení je tedy pokračováno standardním způsobem. Zde bych právní úpravu zcela jistě doplnila o ustanovení, jež by bylo výslovným konstatováním o nepoužitelnosti takového doznání v následujícím řízení, stejně jak je tomu u narovnání ohledně prohlášení o spáchání skutku. I přes tuto skutečnost však mohu konstatovat, že naši zákonnou úpravu považuji za vcelku dostačující, řešící základní mantinely pro jednotlivé formy odklonů. Je zcela nepochybné, že určitou mezerovitost nebo nedůslednost platné právní úpravy bude muset odstranit či dotvářet soudní judikatura.

Dalším poznatkem, k němuž jsem dospěla je zjištění, že mají-li odklony v trestním řízení představovat prostředek odlehčení přetíženosti trestních soudů, pak by bylo vhodné směřovat jejich aplikaci zejména do předsoudního stádia, tedy do přípravného řízení, kde je rozhodování o nich svěřeno státnímu zástupci. Ze statistických údajů, které jsou k nahlédnutí v přílohách, je zřejmé, že k naplnění tohoto požadavku dochází především u institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Zcela opačná situace je ovšem v případě rozhodování o schválení narovnání. Lze si však povšimnout, že v roce 2008 počet rozhodnutí

státních zástupců, ač nepatrně, přesáhl počet rozhodnutí soudů a můžeme tedy doufat, že v této tendenci bude i nadále pokračováno. Při pohledu do statistických tabulek rovněž nelze přehlédnout velmi nízký počet věcí vyřízených narovnáním, který bych si v celkovém ročním nápadu trestních věcí dovolila označit za zanedbatelný, což mě samozřejmě nutí k zamyšlení, co je tomu důvodem. Za první z možných uvažovaných příčin považuji složitost procesu, jež samotnému schválení narovnání předchází, zejména tedy nutnost zapojení mediátora při vyjednávání dohody mezi obviněným a poškozeným a dále určení, kam budou směřovat prostředky určené na obecně prospěšné účely. Další příčinu shledávám v neochotě soudů či státních zástupců k tomuto řešení přistupovat, a to buď pro již zmíněnou složitost či pro potřebu postihnout pachatele citelnějším sankčním opatřením. V neposlední řadě může překážka tohoto postupu spočívat i v nepříznivé finanční situaci obviněného. Zde bych de lege ferenda hledala východisko v možnosti nahradit složení částky na obecně prospěšné účely odpracováním určitého počtu hodin obecně prospěšných prací. U podmíněného zastavení trestního stíhání bych potom možnou cestu, jak zvýšit počet věcí vyřízených tímto odklonem, spatřovala v možnosti spojit tento odklon s uložením určitého sankčního opatření, např. zákazem činnosti či zákazem řízení motorových vozidel.

Cenným se jeví srovnání naší právní úpravy s úpravou slovenskou. Instituty podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného a institut dohody o vině a trestu, které byly do slovenského trestního řádu zavedeny během rozsáhlé rekodifikace slovenského trestního práva procesního, mohou být cenným informačním zdrojem pro českého zákonodárce. Slovenská úprava, jíž se detailněji věnuji v kapitole sedmé, tak může u těchto nových postupů trestního řízení posloužit jako zdroj cenných poznatků z každodenní aplikační praxe. Mezi českou odbornou veřejností jsou již delší dobu vedeny polemiky zejména ohledně institutu dohody o vině a trestu. Osobně se netroufám explicitně připojit k žádnému z odborných názorů, nicméně mám za to, že pokud by zákonodárce byl schopen připravit návrh zákonné podoby tohoto institutu tak, že by oproti slovenské úpravě neumožnil jeho aplikaci u zvláště závažných zločinů a stanovil zde jako jednu z podmínek pro jeho aplikaci souhlas poškozeného současně s dohodou o náhradě škody, pak by tento právní nástroj mohl v našem právním řádu splnit svou úlohu.

Z uvažované úpravy odklonů v rámci rekodifikace trestního práva procesního vyplývá, že odklonům by měla být věnována samostatná hlava v trestním řádu s odůvodněním, že se nejedná o zvláštní druhy řízení, ale o specifické formy vyřízení věci odlišné od běžného postupu trestního řízení. V této hlavě by kromě podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání měly být dále upraveny ještě další dva druhy odklonů, a to podmíněné zastavení

trestního stíhání s dohledem a již dříve zmíněná dohoda o vině a trestu.<sup>94</sup> Tento návrh jako celek osobně velmi kvituji a očekávám, že navrhované změny povedou k výraznému rozšíření užívání odklonů v praxi.

---

<sup>94</sup> Ministerstvo spravedlnosti ČR. Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním [online]. Dostupné dne 3. 4. 2010 na: <http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=49696>

## Seznam použitých pramenů

### Monografie:

- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný poriadok s komentárom*. Žilina: Eurokódex, 2006.
- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006.
- IVOR, J. *Trestné právo procesné*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání podle stavu k 1. 1. 2010. Praha: Leges, 2009.
- KARABEC, Z. *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003.
- KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.
- KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 1999.
- ROZUM, J., KOTULAN, P., VŮJTĚCH, J. *Výzkum institutu narovnání*. Praha: IKSP, 1999.
- ROZUM, J., KOTULAN, P., VŮJTĚCH, J. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR*. Praha: IKSP, 2000.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář – díl II*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001.
- SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003,
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. Praha: C. H. Beck, 1996.
- ŠČERBA, Filip. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997-2005*. Praha: Linde Praha, 2006.
- VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 2. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2002.
- ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003.

### Články z odborných časopisů a příspěvky ve sbornících:

- BARTOŠOVÁ, L. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestněprávní revue*, 1997, č. 5.
- DRAŠTÍK, A. Odklon v českém trestním procesu (de lege lata), *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 1994, č. 4.
- FASTNER, J. Ještě k podmíněnému zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 1.
- FENYK, J., SOTOLÁŘ, A., SOVÁK, Z. Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti. *Trestní právo*, 2001, č. 5.
- HASCH, K. Některé otázky související s podmíněným zastavením trestního stíhání a schválení narovnání jako překážky věci rozhodnuté podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. řádu. *Trestní právo*, 1996, č. 3.
- HRUŠKOVÁ, O., OUŘEDNÍKOVÁ, L., ŠTERN, P. K některým teoretickým a praktickým otázkám probační a mediační služby. *Trestní právo*, 1997, č. 7-8.
- KUČHTA, J., ZEZULOVÁ, J. K vybraným problémům alternativních způsobů řízení, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1997, č. 4.
- MATULA, V. Několik poznámek k aplikaci institutu narovnání v trestním řízení. *Trestní právo*, 1999, č. 3.
- NEZKUSIL, J. K některým stránkám institutu probace In *Sborník prací trestního práva*. Universita Kalova, Praha, 1969.
- NEZKUSIL, J. Narovnání jako forma odklonu. *Právník*, 2007, č. 10.
- PIPEK, J. Podmíněné zastavení trestního stíhání, 2. část, *Právo a podnikání*, 1994, č. 5 (zdroj: ASPI, dostupné dne 1. 2. 2010).
- PÚRY, F., ŠÁMAL, P. Nad jedním rozhodnutím o probaci. *Trestní právo*, 1997, č. 7-8.
- RIZMAN, J., ŠÁMAL, P. K problematice alternativních druhů trestů, *Trestní právo*, 1996, č. 12.
- SOTOLÁŘ, A. a kol. K reformě trestního procesu a nové koncepci mediační a probační služby ČR. *Právní praxe*, 1997, č. 7-8.
- SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3.
- ŠÁMAL, P. Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversion) de lege ferenda, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 4.
- ŠČERBA, F. Metody činnosti Probační a mediační služby. *Trestní právo*, 2002, č. 7-8.

- ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 2.
- ŠČERBA, F. Probace a její projevy v českém trestním právu. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 10.
- TERYNGEL, J. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9.
- TERYNGEL, J., Odklon trestního stíhání. *PorH*, 1996, č. 4, str. 182 (ASPI, dostupné dne 11. 11. 2009).
- VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století. *Trestní právo*, 2000, č. 1.
- VANTUCH, P. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu, *Právní rozhledy*, 1998, č. 8.
- VANTUCH, P. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8.

#### **Judikatura:**

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 11 Tdo 426/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 11 Tdo 426/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 6 Tdo 505/2003
- **R 31/1994** – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 2. 1994, sp. zn. 4 To 117/94
- **R 19/1995** - Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1994, sp. zn. 4 To 693/94
- **R 20/1995** – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 5. 1994, sp. zn. 3 To 380/94
- **R 45/1995** – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94
- **R 6/1996** - Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 1995, sp. zn. 6 To 377/95
- **R 47/1996** – Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 1. 1996, sp. zn. 3 To 21/96
- **R 27/1997** – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 To 424/96
- **R 51/1998** – Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 9 To 429/97

- **R 6/1999** – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 9. 1997
- **R 52/2001**- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 7. 2. 2001, sp. zn. 6 To 83/2001
- **R 165/2002** – Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 6 To 858/2001
- **R 214/2002** – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 3. 2002, sp. zn. 3 To 237/2002
- **R 57/2006** – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005

### **Elektronické zdroje:**

- Ministerstvo vnitra ČR. [online] Dostupné dne 3. 4. 2010 na:  
<http://www.mvcr.cz/clanek/poslanecka-snemovna-v-prvnim-cteni-schvalila-protikorupcni-balicek.aspx>
- Ministerstvo spravedlnosti ČR: Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním [online]. Dostupné dne 3. 4. 2010 na:  
<<http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=49696>>
- PALOVSKÝ, T. Odklony v trestním řízení a reforma trestního procesu. In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2007 [online]. Dostupné dne 17. 1. 2010 na:  
<<http://www.law.muni.cz/edicni/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Palovsky.pdf>>
- POSPÍŠIL, J. Prohlášení ministra spravedlnosti na tiskové konferenci ze dne 28. 5. 2008 [online]. Dostupné dne 18. 3. 2010 na:  
<<http://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-52873.html>>
- SOVÁK, Z. Odklony a alternativy v trestním řízení, využití probace a mediace. *Zpravodaj*, 2001, č. 1 [online]. Dostupné dne 14. 2. 2010 na:  
<<http://bkb.juristic.cz/80367/old>>
- ŠABATA, K., ŠABATA, O. Řízení o dohodě o vině a trestu ve Slovenské republice a možnosti využití právní úpravy v České republice. In: *Sborník V. Mezinárodní konference*. Luhačovice: Evropský polytechnický institut, 2009 [online]. Dostupné dne 20. 3. 2010 na:  
<[http://www.vos.cz/kromeriz/dokumenty/konference/2009/V\\_Mezinarodni\\_konferenc\\_e\\_2009.pdf](http://www.vos.cz/kromeriz/dokumenty/konference/2009/V_Mezinarodni_konferenc_e_2009.pdf)>

- ŠAFÁRIKOVÁ, M. Dohodovacie konanie. *Bulletin slovenskej advokacie*, 2007, č. 3 [online]. Dostupné dne 15. 3. 2010 na: <http://www.sak.sk/blox/cms/sk/zone1/bulletin/archiv/id6/id2/id6>
- Ministerstvo spravedlnosti ČR: Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním [online]. Dostupné dne 3. 4. 2010 na: <http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=49696>
- Program CODEXIS ACADEMIA
- Právní informační systém ASPI
- Statistické údaje [online] [www.portal.justice.cz](http://www.portal.justice.cz)

### **Právní předpisy a legislativní materiály:**

- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 2. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 257/ 2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
- Zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Slovenský zákon č. 301/2005 Zbierky zákonov, trestný poriadok, v znení neskorších predpisov.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb. (o Probační a mediační službě)
- Doporučení Rady Evropy č. R(87)18, o zjednodušeném trestním řízení
- Doporučení Rady Evropy č. R(99)19, o mediaci v trestních věcech
- Evropská úmluva o lidských právech
- Rezoluce OSN č. 6 z VI. Kongresu o alternativních opatřeních v trestních věcech



## **Seznam příloh**

### **Příloha č. I**

Statistika soudních agend v letech 2002 – 2008

### **Příloha č. II**

Statistika počtu věcí vyřízených podmíněným zastavením trestního stíhání v letech 2002 – 2008 soudy a státními zástupci

### **Příloha č. III**

Statistika počtu věcí vyřízených narovnáním v letech 2002 – 2008 soudy a státními zástupci

## Příloha č. I. - Statistika soudních agend v letech 2002 - 2008

### Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání

ČESKÁ REPUBLIKA

Rok 2002

	Počet osob				
	nápad	vyřízeno trestním příkazem	%	vyřízeno podmíněným zastavením	vyřízeno narovnáním
Hl. m. Praha	12945	6569	50,75	484	17
Středočeský	8448	4386	51,92	323	17
Jihočeský	6491	3004	46,28	458	104
Západočeský	9475	4632	48,89	480	62
Severočeský	15949	8780	55,05	473	51
Východočeský	9290	5147	55,40	391	33
Jihomoravský	14657	7438	50,75	391	17
Severomoravský	21023	9963	47,39	763	41
<b>Celkem</b>	<b>98278</b>	<b>49919</b>	<b>50,79</b>	<b>3763</b>	<b>342</b>

Procento udává podíl osob vyřízených trestním příkazem k nápadu osob

### Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání

ČESKÁ REPUBLIKA

Rok 2003

	Počet osob				
	nápad	vyřízeno trestním příkazem	%	vyřízeno podmíněným zastavením	vyřízeno narovnáním
Hl. m. Praha	13115	6748	51,45	449	24
Středočeský	8573	4506	52,56	289	21
Jihočeský	6772	3234	47,76	390	58
Západočeský	10268	4956	48,27	434	53
Severočeský	17214	8387	48,72	466	41
Východočeský	8842	4783	54,09	345	10
Jihomoravský	14595	7408	50,76	404	11
Severomoravský	20617	9723	47,16	777	31
<b>Celkem</b>	<b>99996</b>	<b>49745</b>	<b>49,75</b>	<b>3554</b>	<b>249</b>

Procento udává podíl osob vyřízených trestním příkazem k nápadu osob

**Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání**

ČESKÁ REPUBLIKA

rok 2004

	Počet osob				
	nápad	vyřízeno trestním příkazem	%	vyřízeno podmíněným zastavením	vyřízeno narovnáním
Hl. m. Praha	11984	6388	53,30	255	15
Středočeský	7756	4306	55,52	219	15
Jihočeský	6316	3291	52,11	349	58
Západočeský	9254	4800	51,87	326	26
Severočeský	16252	8611	52,98	357	39
Východočeský	8045	4543	56,47	250	13
Jihomoravský	13998	7596	54,26	318	3
Severomoravský	18611	9346	50,22	549	29
<b>Celkem</b>	<b>92216</b>	<b>48881</b>	<b>53,01</b>	<b>2623</b>	<b>198</b>

Procento udává podíl osob vyřízených trestním příkazem k nápadu osob

**Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání**

ČESKÁ REPUBLIKA

rok 2005

	Počet osob				
	nápad	vyřízeno trestním příkazem	%	vyřízeno podmíněným zastavením	vyřízeno narovnáním
Hl. m. Praha	12755	7101	55,67	259	10
Středočeský	8091	4687	57,93	251	10
Jihočeský	6220	3471	55,80	327	51
Západočeský	9064	4645	51,25	239	27
Severočeský	17477	9027	51,65	307	22
Východočeský	8387	4939	58,89	215	11
Jihomoravský	13846	7663	55,34	304	15
Severomoravský	18022	9119	50,60	553	20
<b>Celkem</b>	<b>93862</b>	<b>50652</b>	<b>53,96</b>	<b>2455</b>	<b>166</b>

Procento udává podíl osob vyřízených trestním příkazem k nápadu osob

## Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání

ČESKÁ REPUBLIKA

rok 2006

	Počet osob						
	nápad	vyřízeno vrácením státnímu zástupci	vyřízeno odmítnutím návrhu na potrestání	vyřízeno trestním příkazem	%	vyřízeno podmíněným zastavením	vyřízeno narovnáním
Hl. m. Praha	13429	252	16	7716	57	284	34
Středočeský	8662	52	15	5353	62	249	3
Jihočeský	6069	25	2	3585	59	289	49
Západočeský	9343	107	8	4958	53	199	16
Severočeský	18391	79	5	10517	57	274	35
Východočeský	8516	47	0	5228	61	213	14
Jihomoravský	14571	81	4	8590	59	267	6
Severomoravský	17277	71	2	9266	54	504	11
<b>Celkem</b>	<b>96258</b>	<b>714</b>	<b>52</b>	<b>55213</b>	<b>57</b>	<b>2279</b>	<b>168</b>

Procento udává podíl osob vyřízených trestním příkazem k nápadu osob

## Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání

ČESKÁ REPUBLIKA

rok 2007

	Počet osob						
	nápad	vyřízeno vrácením státnímu zástupci	vyřízeno odmítnutím návrhu na potrestání	vyřízeno trestním příkazem	%	vyřízeno podmíněným zastavením	vyřízeno narovnáním
Hl. m. Praha	12423	148	16	7617	61	277	24
Středočeský	10119	36	17	6765	67	204	3
Jihočeský	6417	27	3	3967	62	298	28
Západočeský	9495	90	5	5397	57	191	12
Severočeský	18479	43	8	10458	57	232	21
Východočeský	9111	43	0	5849	64	157	11
Jihomoravský	15290	62	5	9620	63	293	7
Severomoravský	17869	56	1	10207	57	498	15
<b>Celkem</b>	<b>99203</b>	<b>505</b>	<b>55</b>	<b>59880</b>	<b>60</b>	<b>2150</b>	<b>121</b>

Procento udává podíl osob vyřízených trestním příkazem k nápadu osob

## Trestní příkazy, podmíněné zastavení, narovnání - OS

Prehled : ČESKÁ REPUBLIKA

Tabulka č.12

Datum od/do: 01.01.2008 / 31.12.2008

Datum výpočtu: 12.06.2009

	Počet osob				
	vyřízeno vrácením státnímu zástupci	vyřízeno odmítnutím návrhu na potrestání	vyřízeno trestním příkazem	vyřízeno podmíněným zastavením	vyřízeno narovnáním
Hlavní město Praha	178	18	7390	306	5
Středočeský	42	5	7027	189	8
Jihočeský	15	2	3995	254	25
Západočeský	52	1	5260	131	16
Severočeský	61	5	9922	253	19
Východočeský	38	5	5676	142	7
Jihomoravský	72	2	9345	235	6
Severomoravský	58	1	9583	393	4
Celkem	516	39	58198	1903	90

**Zdroj:** Ministerstvo spravedlnosti ČR. Statistické ročenky. Statistické přehledy soudních agend 2003 – 2009 [online]. Dostupné dne 20.3. 2010 na:

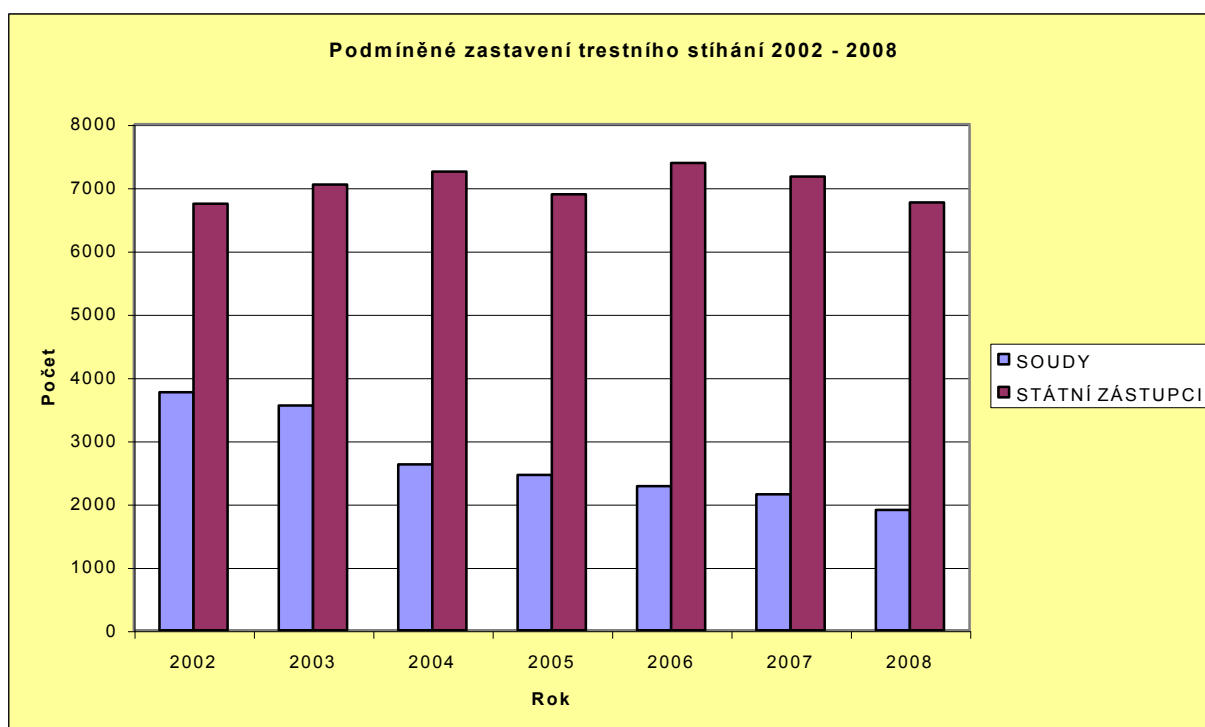
<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=3397&d=47145>

**Příloha č. II. - Statistika počtu věcí vyřízených podmíněným zastavením  
trestního stíhání v letech 2002 – 2008 soudy a státními zástupci**

Tabulka č. 1:

<b>ROK</b>	<b>SOUDY</b>	<b>STÁTNÍ ZÁSTUPCI</b>
<b>2002</b>	3763	6744
<b>2003</b>	3554	7047
<b>2004</b>	2623	7251
<b>2005</b>	2455	6893
<b>2006</b>	2279	7387
<b>2007</b>	2150	7172
<b>2008</b>	1903	6764

Graf č. 1:

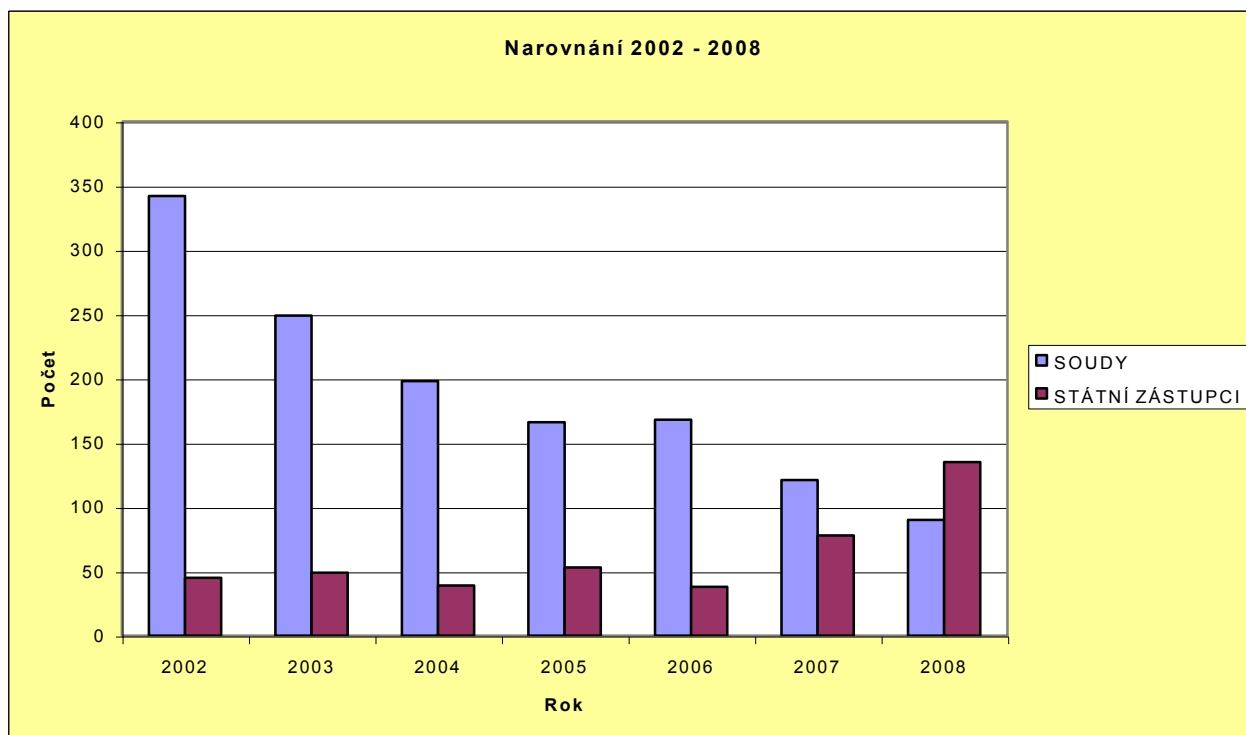


## Příloha č. III. - Statistika počtu věcí vyřízených narovnáním v letech 2002 – 2008 soudy a státními zástupci

Tabulka č. 2:

ROK	SOUDY	STÁTNÍ ZÁSTUPCI
2002	342	45
2003	249	49
2004	198	39
2005	166	53
2006	168	38
2007	121	78
2008	90	135

Graf č. 2:



**Zdroj:** Ministerstvo spravedlnosti ČR. Základní výstupy státního zastupitelství – Přehled o počtu rozhodnutí [online]. Dostupné dne 20. 3. 2010 na <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=400&d=35214>